

The Project Gutenberg eBook of Ratsumies Peter Halket Mashonamaasta, by Olive Schreiner

This ebook is for the use of anyone anywhere in the United States and most other parts of the world at no cost and with almost no restrictions whatsoever. You may copy it, give it away or re-use it under the terms of the Project Gutenberg License included with this ebook or online at www.gutenberg.org. If you are not located in the United States, you'll have to check the laws of the country where you are located before using this eBook.

Title: Ratsumies Peter Halket Mashonamaasta

Author: Olive Schreiner

Translator: Aino Malmberg

Release date: June 16, 2005 [EBook #16075]

Most recently updated: December 11, 2020

Language: Finnish

Credits: Produced by Matti Järvinen, Tuija Lindholm and Distributed Proofreaders Europe.

*** START OF THE PROJECT GUTENBERG EBOOK RATSUMIES PETER HALKET MASHONAMAASTA ***

RATSUMIES PETER HALKET MASHONAMAASTA

Kirjoittanut Olive Schreiner

Suomentanut Aino Malmberg

**Ensimmäisen kerran julkaissut
Kustannusosakeyhtiö Otava 1900.**

OLIVE SCHREINER

I.

Oli pimeä yö. Kylmä henkäys kävi idästä, mutta se ei ollut siksi voimakas, että se olisi häirinnyt ratsumies Peter Halketin nuotiovalkean leimua, se vain sai sen hiljalleen värähtelemään. Peter Halket istui yksin sen ääressä kallion törmällä.

Ympärillä oli pilkkosen pimeä. Ei näkynyt tähteäkään mustalla taivaankannella hänen päänsä päällä.

Hän oli matkustanut kymmenkunnan miehen seurassa viemään maissi- ja riisivaroja läheisimpään leiriin. Hänet oli lähetetty vakoilemaan matalalle kukkulasarjalle ja siellä hän oli eksynyt. Kello kahdeksasta aamulla hän oli kuljeskellut

pitkässä ruohikossa, rautakivikallioiden ja vaivaispensaitten välissä löytämättä mitään muuta jälkeä ihmisasutuksesta kuin jäännöksiä palaneesta kafferi-leiristä ja maahan poljetun, viljelemättömäksi jätetyn viljavainion, jossa kuukausi sitten Chartered Companyn joukot olivat hävittäneet alkuasukaskylän.

Kolme kertaa sinä päivänä hän oli huomaavinaan palanneensa juuri samaan paikkaan, josta hän oli lähtenyt. Eikä hän tahtonut hyvin pitkällekään vaeltaa, sillä hän tiesi että hänen toverinsa palaisivat hakemaan häntä sinne, missä hänet oli viimeksi nähty, kun he illalla leirissä huomaisivat että häntä ei kuulunut.

Ratsumies Peter Halket oli hyvin väsynyt. Hän ei ollut syönyt mitään koko päivänä eikä ollut paljoa maistellut pienestä viinapullostakaan povitaskussaan, sillä hän ei tiennyt, koska hän sen jälleen saisi täytetyksi.

Yön lähestyessä hän päätti laatia lepopaikkansa pienen kallion törmälle, joka oli hiukan erillään muista kallioista. Sinne ei kukaan helposti pääsisi hänen huomaamattaan. Hän ei peljännyt kovin paljon alkuasukkaita. Heidän leirinsä oli hävitetty ja heidän majansa poltettu kolmenkymmenen peninkulman piirissä, ja itse he olivat paenneet, mutta hän pelkäsi hiukan jalopeuroja, joita hän ei ollut koskaan nähnyt, mutta joista hän oli kuullut, ja jotka saattoivat piileskellä pitkässä ruohikossa ja pensaikossa kallion juurella. Ja sitten hän hämärästi pelkäsi jotain, ei oikein tiennyt mitä, odotellessaan ensimmäistä pitkää yötänsä yksinäisyydessä kentällä.

Auringon laskiessa hän oli ennättänyt koota pienen kasan puupalikoita ja risuja kallion törmälle. Hän aikoi pitää tulta vireillä koko yön, ja pimeän tullessa hän sen sytytti. Ehkäpä hänen ystävänsä huomaisivat sen etäältä ja tulisivat häntä noutamaan aikaisin aamulla. Ja villit pedot tuskin lähestyisivät häntä, kun hän polvistui tulen ääressä. Ja sen hän tiesi, että alkuasukkaita ei ollenkaan tarvinnut peljätä.

Hän teki tulen ja päätti pysyä valveilla sen ääressä koko yön, jos suinkin mahdollista.

Hän oli hoikka, keskikokoinen mies, otsa taaksepäin viettävä, silmät vaalean siniset. Mutta leukapielet olivat vankat ja suuren suun ohuet huulet osoittivat, että tuo mies saattoi hartaasti himoita tämän elämän ajallisia antimia ja myöskin nauttia niitä, jos ne sattuvat hänen osalleen. Alaosassa kasvoja oli siellä täällä pehmeitä, vaaleita haivenia, alkavan miehuuden merkkejä.

Aika ajottain hän kuunteli tiukasti, kuuluisiko mitään ääniä etäältä, missä hänen toverinsa ehkä olivat leiriytyneet ja mahdollisesti ampuivat pyssyillään nähdessään hänen tulensa. Ja vielä tarkemmin hän kuunteli ääniä läheltä, mutta kaikki oli hiljaa, risut tulesta vain silloin tällöin räiskivät ja tuuli humisi vienosti kallioiden kivikossa. Hän kääri suuren hattunsa kokoon ja pisti sen päällystakkinsa taskuun sekä painoi päähänsä pienen lakin, jonka hänen äitinsä oli kutonut ja joka kävi niin tiukasti päähän, että ainoastaan yksi vaalea kihara pääsi valumaan sen alta hänen otsalleen. Hän nosti takkinsa kauluksen ylös suojatakseen kaulaa ja korvia sekä avasi takin edestä, että tuli saisi lämmittää hänen rintaansa. Hän oli ennen kokenut monta kylmempää yötä, istuskellessaan leirivalkean ääressä toveriensa kanssa, puhellen neekereistä, joita he olivat ampuneet, tai neekerikylistä, joita he olivat hävittäneet, tahi moittien ruoka-annoksia, mutta tänä yönä kylmä näkyi tunkeutuvan aivan hänen ytimeensä asti.

Yön hiljaisuus hänen päänsä päällä ja kentän hiljaisuus hänen ympärillään masensivat hänen mieltään. Joskus hän melkein toivoi kuulevansa shakaalin karjunnan tai jonkun suuremman petoeläimen äänen etäällä; ja hän toivoi myöskin että tuuli puhaltaisi hiukan kovemmin, eikä noin vain hymisisi kivien lomissa. Hän katsahti alas pyssyynsä, joka lepäsi hana vedettyinä maassa hänen oikealla sivullaan, ja vähän väliä hän kohotti kätensä konemaisesti ja kosketteli patruunia vyössään. Sitten hän ojensi pienet laihat kätensä tulta kohti, lämmittääkseen niitä. Kello oli vasta puoli yksitoista, ja hänestä tuntui kuin hän olisi istunut tässä ainakin kymmenen tuntia.

Vähän ajan perästä hän heitti kaksi suurta puuta tuleen ja veti esiin pullon taskustaan. Hän tutki tarkkaan tulen valossa paljonko se sisälsi, sitten hän otti pienen naukun ja tutki pulloa taas, nähdäkseen miten paljon se oli vähentynyt. Sitten hän pisti sen takaisin taskuunsa.

Sitten ratsumies Peter Halket rupesi ajattelemaan.

Hän ajatteli hyvin harvoin. Vahdissa ja leiritulen ääressä toverien seurassa ei ollut aikaa semmoiseen. Hän oli ollut huolimaton poika kyläkoulussa, ja vaikka hänen äitinsä oli koulun loputtua maksanut kylän apteekkarille, että tämä iltasin lukisi oppineita kirjoja hänen kanssaan historiasta ja luonnontieteistä, ei niistä ollut paljoa jällellä hänen päässään. Enimmäkseen hän eli aina sen maailman mukana, joka oli hänen lähimmässä ympäristössään, antoi hetken tapahtumien vaikuttaa itseensä ja hävitä jälleen miten tahansa, ajattelematta paljoa. Mutta tänä iltana kallion törmällä hän vaipui ajatuksiin, ja hänen ajatuksensa liittyivät yhtenäiseksi sarjaksi.

Hän mietti ensin, että saisikohan hänen äitinsä koskaan sen kirjeen, jonka hän oli edellisellä viikolla pannut postiin, ja veisiköhän postinkuljettaja sen äidin mökille, vai pitäisiköhän äidin lähteä sitä postikonttorista noutamaan. Ja sitten hän ajatteli sitä pientä kylää Englannissa, jossa hän oli syntynyt ja kasvanut. Hän näki kuinka äidin valkoiset hanhenpojat ryömivät portin alitse ja mennä vaaputtivat lammikkoon takapihalla. Hän näki kouluhuoneen, jota hän oli niin inhonnut poikana ja josta hän niin usein oli karannut onkimaan tai linnunpesiä hakemaan. Hän näki kuvat kouluhuoneen seinällä, johon ilta-aurinko loisti, kun hänen piti istua sisällä. Siinä oli Jesus Juudanmaalta siunaten lapsia, ja yhdessä kuvassa juuri oven yläpuolella Hän riippui ojennetuin käsin, ja jaloista vuoti verta. Sitten Peter Halket ajatteli tornia raunioitten luona, jonne hän niin usein oli kiivennyt hakemaan linnunmunia, ja hän näki äitinsä seisovan mökin ovella, kun hän tuli kotiin illalla, ja hän tunsu äidin käsivarret kaulassaan hänen suudellessaan poikaansa. Mutta hän tunsu myöskin äidin kyyneleet poskellaan, siksi että hän oli ollut poissa koulusta koko päivän. Ja hänestä tuntui kuin hän olisi pyytänyt anteeksi äidiltä ja luvannut, ettei hän milloinkaan enää tekisi niin, jos äiti vain nyt lakkaisi itkemästä. Hän oli usein muistellut äitiään kotoa lähdettyään, laivassa, työskennellessään kultakaivoksissa ja ruvettuaan sotamieheksi. Mutta hänen muistonsa olivat aina olleet niin epämääräisiä. Hän ei ollut selvästi nähnyt ja tuntenut äitiä. Mutta tänä iltana hän kaipasi äitiä aivan niinkuin ennen muinoin pikku poikana, maatessaan vuoteellaan viereisessä huoneessa ja katsellessaan oven läpi äitiä, joka kumartui pesusoikon yli ansaitakseen rahaa, millä voisi poikaansa ruokkia ja vaatettaa. Hän muisti kuinka hän oli kutsunut äitiä luokseen, ja äiti tuli ja kääri hänet peitteeseen nimittäen häntä

”pikku Simoniksi”, joka oli hänen toinen nimensä ja joka myös oli ollut hänen isänsä nimi. Sitä nimeä äiti käytti silloin vain kun hän, Peter, makasi vuoteellaan illalla, tai kun hän oli loukannut itsensä.

Hän istui siinä tuijottaen tuleen. Hän päätti ansaita paljon rahaa, ja äiti muuttaisi hänen luokseen asumaan. Hän rakentaisi suuren talon Lontoon West Endiin, niin suuren, ettei semmoista oltu ikinä ennen nähty, ja maalle hän rakentaisi toisen talon, ja he eivät milloinkaan tekisi työtä.

Peter Halket istui kuin kivettyneenä ja tuijotti tuleen.

Kaikki miehet ansaitsivat rahaa tultuaan Etelä-Afrikkaan – Barney Barnato, Rhodes – kaikki he ansaitsivat rahaa maasta, kahdeksan miljoonaa, kaksitoista miljoonaa, kaksikymmentäkuusi miljoonaa, neljäkymmentä miljoonaa. Miks’ei siis hänkin ansaitseisi!

Peter Halket säpsähti äkkiä ja kuunteli. Mutta se olikin vain tuuli, joka hiipi pitkin kallioita kuin suuri sihisevä peto, joka kipeää ylöspäin. Hän katsoi jälleen tuleen.

Hän mietti ansaitsemismahdollisuuksiaan. Kun hän oli palvellut aikansa vapaaehtoisena, annettaisi hänelle suuri kaistale maata. Mashonalaisilta ja matabeleläisiltä otettaisi kerran pois kaikki maa, ja Chartered Company julistaisi semmoisen lain, että heidän piti tehdä työtä valkoisille miehille, ja hän, Peter Halket, pani heidät tekemään työtä hänelle itselleen. Hän ansaitsisi rahaa.

Sitten hän mietti mitä hän tekisi sillä maalla, ellei se olisikaan hyvää ja ellei siitä voisi ansaita rahaa. Siinä tapauksessa hänen pitäisi perustaa syndikaatti, jota nimitettäisi Peter Halketin kultakaivosyhtiöksi tai Peter Halketin rautakaivosyhtiöksi tai muuksi senkaltaiseksi. Peter Halket ei ollut aivan selvillä, kuinka semmoinen syndikaatti olisi perustettava, mutta sen hän tiesi varmaan, että hänen ja muutamien muitten miesten pitäisi ostaa osakkeita. Heidän ei tarvitsisi maksaa niitä. Ja heidän piti saada joku suuri mies Lontoossa ottamaan osakkeita. Hänen ei tarvitsisi maksaa niistä. He lahjoittaisivat ne hänelle. Ja sitten olisi yhtiö valmis. Ei kenenkään tarvitsisi maksaa mitään. Se olisi pelkkä nimi vain – ”Peter Halketin kultakaivosakeyhtiö”. Se menisi täydestä Lontoossa, ja sikäläiset ihmiset, jotka eivät tunteneet maata, ostaisivat osakkeet. *Heidän* pitäisi antaa puhdasta rahaa niistä, tietysti. Ehkäpä viisitoista puntaa kappaleesta hintojen ollessa ylimmillään! – Peter Halketin silmät vilkkuivat hänen katsellessaan tuleen. – Ja sitten, kun hinnat olisivat ylimmillään, hän, Peter Halket, möisi kaikki osakkeensa. Jos hän antaisi itselleen ainoastaan kuusituhatta osaketta ja möisi ne kymmenestä punnasta kappale, niin hän, Peter Halket, omistaisi kuusikymmentätuhatta puntaa! Ja sitten hän perustaisi uuden yhtiön, ja sitten vielä uuden.

Peter Halket siveli mietteissään polveaan.

Entäs sitten ne muut ihmiset, jotka ostivat osakkeet rahalla? Ne saisivat tietysti taas myydä ne. Ne saisivat kaikki myydä ne yhä uudestaan.

Peter Halketin ajatukset kävivät hieman sekaviksi. Tuo asia oli hiukan liian vaikea hänelle, aivan kuin päätöslasku ennen koulussa, kun hän ei voinut keksiä kahden ensimmäisen termin suhdetta kolmanteen. Niin, jos he eivät möisi osakkeita oikeaan aikaan, niin se olisi heidän oma syynsä. Kuka käski laiminlyömään? Hän Peter Halket ei ollut edesvastauksessa siitä. Jokainen tiesi, että hänen tuli myydä oikealla ajalla. Elleivät he tahtoneet myydä oikealla ajalla – no niin – he eivät siis tahtoneet. *”Juuri ne osakkeet, jotka te myytte, eikä ne, jotka te pidätte, tuottavat rahaa.”*

Mutta jos he eivät voineet myydä niitä?

Tässä Peter Halket alkoi epäröidä. – No niin, silloin täytyy Englannin hallituksen ostaa ne, jos ne olivat niin huonoja, ettei kukaan muu niistä huolinut. Silloin ei kukaan joutuisi tappiolle. ”Englannin hallitus ei voi antaa englantilaisten osakeomistajain kärsiä.” Hän oli kuullut tuon usein kyllä. Brittiläinen veronmaksaja saisi maksaa Chartered Companyn sotilaista ja kaikista noista muista asioista, ellei Chartered Company itse voinut maksaa, ja sen piti ostaa osakkeet, jos Chartered Company menisi nurin, sillä tuohon yhtiöön kuului lordeja, herttuota ja prinssejä. Ja miksi hallitus ei siis maksaisi *hänen* yhtiönsä edestä? Hän hankkisi myöskin lordeja siihen!

Peter Halket tuijotti tuleen aivan syventyneenä laskuihinsa. – Herra Peter Halket, Peter Halketin kultakaivosakeyhtiön tirehtööri. Sitten kun hän oli hankkinut itselleen tuhansia, – Herra Parlamentin jäsen Peter Halket. Sitten kun hänellä oli miljooneja, – Sir Peter Halket, valtioneuvos!

Hän mietti syvästi ja tuijotti tuleen. Jos omistat viisi tai kuusi miljoonaa, voit mennä minne haluat ja tehdä mitä haluat. Voit mennä Sandringhamiin. Voit naida kenen tahdot. Ei kukaan kysy mikä äitisi oli. Se ei merkitse kerrassaan mitään.

Omituinen äitelä, masentava tunne valtasi Peter Halketin. Hän veti vyönsä tiukemmalle.

Vaikk’ei sinulla olisi enempää kuin kaksi miljoonaa, voisit pitää oman keittäjän ja passarin, jotka tulisivat kanssasi leiriin ja sotaan. Ja sinä saisit niin paljon shampanjaa ja muuta hyvää kuin mielesi tekisi. Tällä hetkellä tämä tuntui tärkeämmältä Peter Halketista kuin Sandringhamiin meno.

Hän veti esille pullonsa, jossa oli Cape kaupungin viinaa, ja otti siitä pienen kulauksen.

Toiset miehet olivat tulleet tyhjinä Etelä-Afrikkaan ja koonneet rikkauksia. Miksikä ei hän?

Hän työnsi pieniä oksia suuren puupölkyn alle ja helakka liekki lehahti ilmoille. Sitten hän kuunteli tarkkaan. Tuuli alkoi tauota ja yö kävi hyvin hiljaiseksi. Kello oli nyt neljänestä vaille kaksitoista. Hänen selkäänsä pakotti ja hän olisi tahtonut heittäytyä pitkälleen, mutta hän ei uskaltanut, sillä hän pelkäsi nukkuvansa. Hän kumartui eteenpäin ja piti käsiään polvien välissä sekä katseli liekkiä, jonka hän oli saanut leimuamaan.

Sitten vähän ajan kuluttua Peter Halketin ajatukset alkoivat himmetä. Ne kävivät vihdoinkin hajanaiseksi kuvasarjaksi, joka riehui hujan hajan hänen aivoissaan, ilman yhtenäistä järjenjuoksua. Kun hän nyt katsoi rätisevään leimuun, näytti se

olevan sama tuli, jolla he olivat polttaneet alkuasukasten kylän, ja he heittivät tuleen kaikki, jota ei voinut kantaa pois. Sitten hän oli näkevinään äitinsä lihavat hanhet mennä laahustavan pientä polkua myöten, jonka kummallakin puolen oli vihreätä ruohoa. Sitten hän oli näkevinään ne majat, joissa hän asui kullankaivajain kanssa, ja ne neekerivaimot, jotka asuivat hänen kanssaan. Ja hän mielti että missähän ne naiset nyt lienevät. Sitten - hän näki kuinka vanhan mashonalaisen pää ammuttiin pois ja kädet vielä liikkuvat hänellä. Hän kuuli kuinka neekerivaimot ja lapset kirkuivat, kun kivärit käännettiin heidän leiriinsä päin. Ja sitten hän kuuli kuinka dynamiitti räjähti ja kaivoi haudan. Sitten hän taas oli ampuvinaan maksimikivärillä, mutta se oli hänestä aivan leikkuukoneen näköinen, semmoisen, jota hän oli käyttänyt Englannissa, mutta vainiolla hänen edessään ei ollutkaan keltaista viljaa, vaan mustia miesten päitä. Hänestä tuntui, että jos hän katsoisi taakseen, näkisi hän nuo päät takanaan rivittäin, aivan kuin koneella leikattu viljakin.

Risuista lehahti liekki yhä kirkkaampana ilmoille, ja kun puut halkesivat, näkyi palava ydin niiden sisässä. Ratina ja ritinä kaikui hänen aivoissaan kuin tykistö patterin ampuminen. Sitten hän äkkiä muisti mustan naisen, jonka hän ja eräs toinen mies oli yllättänyt yksin pensaikossa, lapsi selässä, mutta nuori ja sievän näköinen. Hm - he eivät ampuneet häntä! - ja musta nainenhan ei ollut valkoinen. Hänen äitinsä ei ymmärtänyt noita asioita. Englannissa oli kaikki niin erilaista kuin Etelä-Afrikassa. Hänellä oli epämiellyttävä tunne siitä, että hän koetti puolustautua äidilleen, mutta ei oikein ymmärtänyt miten.

Hän kumartui eteenpäin niin pitkälle, että pieni vaalea kihara, joka pisti esiin lakin alta, oli melkein kärventyvä tuleessa. Hänen silmänsä olivat vielä auki, mutta luomet vaipuivat niiden yli ja kädet painuivat syvemmälle polvien väliin. Aivoissa ei ollut mitään kuvaa enää järeillä, ei muuta kuin hämärä tieto tulesta hänen edessään.

Sitten ratsumies Peter Halket säpsähti. Hän istui ja kuunteli. Tuuli oli lakannut. Ei kuulunut ääntäkään, mutta hän kuunteli kumminkin tarkkaan. Tulesta kohosi kumminkin kaksi kirkasta liekkiä hiljaisessa ilmassa.

Silloin hän kuuli kallion toisella kyljellä askeleita lähestyvän, paljaiden jalkojen hitaita, tasaisia askeleita.

Tukka ratsumies Peter Halketin otsalla jäykistyi verkalleen. Hän ei ajatellutkaan paeta. Hän oli aivan lamautunut kauhusta. Hän tarttui pyssyynsä. Kuolon kylmyys hiipi hänen jaloistaan ylös päähän. Hän oli käyttänyt maksimikiväriään kerran taistelussa, jossa kaatui muutamia satoja neekereitä ja ainoastaan yksi valkoihoinen haavoittui, mutta hän ei milloinkaan ollut peljännyt. Mutta tänä iltana hänen sormensa olivat aivan jäykät pyssyn hanalla. Hän polvistui alas tulen viereen, pyssy valmiina. Kivi puoleksi suojaasi häntä jokaiselta tulijalta kallion toiselta puolelta, ja heti paikalla kun tulija näyttäytyi kiven takana, hän aikoi ampua.

Mutta yht'äkkiä hänen mieleensä juolahti, että jospa se olikin joku hänen omista tovereistaan, joka oli tullut häntä hakemaan, eikä mikään paljasjalkainen vihollinen. Jännitys oli aivan tukahuttaa hänet. Sitten hän kylmän kauhun valtaamana huusi: "Kuka siellä?"

Ääni vastasi selvällä, matalalla englanninkielellä: "Ystävä."

Peter Halket melkein pudotti pyssyynsä tunteittensa vaihdellessa. Kylmä hiki, jota jännitys oli pidättänyt, puhkesi esiin suurina pisaroina hänen otsalleen, mutta hän polvistui yhä vielä, pidellen pyssyä.

"Mitä tahdotte?" huusi hän väristen.

Pimeästä kallion laidalla astui esiin henkilö kirkkaaseen tulen valoon.

Ratsumies Peter Halket katsoi ylös siihen.

Se oli miehen kookas vartalo, puettuna liinaverhoon, joka ulottui alapuolelle polvia ja liittyi tiiviisti ruumiiseen. Hänen päänsä, käsivartensa ja jalkansa olivat paljaat. Hänellä ei ollut mitään aseita, ja hänen olkapäilleen valuivat paksut tummat kiharat.

Peter Halket katsoi häneen hämmästyneenä. "Oletteko yksin?" kysyi hän.

"Olen yksin."

Peter Halket laski pyssyynsä ja nousi ylös.

"Eksynyt kaiketi?" sanoi hän, vielä veltosti pidellen pyssyään.

"Ei. Tulin kysymään, enkö saisi istua kanssanne tulen ääressä hetkisen.

"Tietysti, tietysti!" sanoi Peter, katsellen tutkistellen vieraan pukua ja yhä vielä pidellen pyssyään, vaikka käsi ei enää ollut hanalla. "On vietävän lystiä saada joku toveri. Tämä on niin helkkarin kolkko yö, kun on aivan yksin. Kumma että löysitte tänne. Istukaa, istukaa!" Peter katsoi tarkasti vieraaseen ja asetti sitten pyssyynsä vierelleen.

Vieras istui toiselle puolen tulta. Hänen ihonsa oli tumma, hänen käsivartensa ja jalkansa kuparin ruskeat, mutta hänen kotkannenänsä ja hänen pyöreä otsansa eivät olleet etelä-afrikkalaista rotua.

"Kai olette niitä sudanilaisia, joita Rhodes toi mukanaan pohjoisesta?" kysyi Peter, yhä vielä katsellen uteliaasti vierasta.

"Ei, en ole. Cecil Rhodesilla ei ole mitään tekemistä minun tannetulon kanssa," vastasi vieras.

"Jaha - -" sanoi Peter. "Ette sattumalta tullut nähneeksi erästä miesjoukkoa, kaksitoista valkoista miestä ja seitsemän mustaa, joilla oli mukanaan kolme kuormallista muonavarjoja? Meidän piti mennä suureen leiriin, ja minä erosin seurastani tänä aamuna. En ole voinut löytää heitä, vaikka olen siitä lähtien heitä etsinyt."

Vieras lämmitteli käsiään hiljaksen tuleessa. Sitten hän kohotti päätään: - "He ovat leiriytyneet noitten kallioiden

juurelle”, sanoi hän, osoittaen kädellään vasemmalle pimeään. ”Huomisaamuna varhain he ovat täällä, ennen auringon nousua.”

”Ahaa, te olette siis tavannut heidät!” huudahti Peter iloisesti. ”Siksi te ette hämmästyneet ollenkaan löytäessänne minut täällä. Ottakaapa naukku!” Hän otti pienen pullon povestaan ja ojensi sen vieraille. ”Siinä on, paha kyllä, kovin vähän, mutta se lämmittää kumminkin.”

Vieras kumarsi päätään, mutta kiitti ja kielsi.

Peter kohotti pullon huulilleen ja otti pienen kulauksen. Sitten hän pisti sen takaisin taskuunsa. Vieras pani käsivartensa polvien ympäri ja katsoi tuleen.

”Oletteko juutalainen?” kysyi Peter äkkiä, kun tulen valo sattui selvästi vieraan kasvoihin.

”Olen.”

”Jaha”, sanoi Peter, ”siksipä minä en ensin voinut ymmärtää mitä rotua olitte. Teidän pukunne, se on – –” Sitten hän äkkiä vaikeni ja sanoi: ”Asiamatkoilla kai? Mistä maasta saakka tulette? Olette ehkä Espanjan juutalainen?”

”Olen Palestinan juutalainen.”

”Ahaa!” sanoi Peter. ”Minä en ole nähnyt montaa siltä maailman laidalta. Niitä oli kyllä juutalaisia koko joukko laivassa, kun tulin tänne, ja olen myöskin nähnyt Barnaton ja Beitin, mutta ne eivät ole juuri teidän näköisiä. Se on kai eroitus siinä, että te tulette Palestinalasta.”

Koko pelko oli vallan haihtunut Peter Halketista. ”Tulkaa hiukan lähemmäksi tulta,” sanoi hän, ”teitä kai palelee, kun teillä on noin vähän vaatteita. Minua palelee tässä paksussa takissa.” Peter Halket työnsi pyssynsä hiukan kauemmaksi ja heitti uuden suuren puunpätjän tuleen. ”Onpa ikävää ettei minulla ole mitään syötävää teille tarjota, mutta en ole itsekään maistanut mitään sitten eilisiltä. Se on helkkarin kiusallista, kun täytyy tällä lailla kuljeksia ilman ruokaa. En olisi uskonut, että siitä syntyy niin paha elämä jo yhdessä vuorokaudessa. Oletteko milloinkaan ollut maistamatta suupalaakaan?” sanoi Peter iloisesti, lämmitellen käsiään.

”Neljäkymmentä päivää ja neljäkymmentä yötä,” vastasi vieras.

”Neljäkymmentä päivää! Hu-hui!” huudahti Peter. ”Silloin oli teillä varmaan koko joukko juomatavaroita, sillä muutoin sitä ei kestä. Minusta tuntui jo hyvin happamalta kun äsken tulitte, mutta nyt on parempi ja lämpimämpi taas.”

Peter Halket järjesteli puita tuleessa.

”Kai olette Chartered Companyn palveluksessa?” kysyi Peter katsoen tuleen.

”En,” sanoi vieras, ”ei ole minulla mitään tekemistä Chartered Companyn kanssa”.

”Jaha,” sanoi Peter, ”sitten ei minua kummastuta, ettei teillä ole kissan päiviä! Ei täällä ole liikaa leipää eikä olutta niillekään, jotka ovat yhtiön miehiä, elleivät ne ole mahtipomoja, ja niille jotka eivät kuulu yhtiöön tuskin riittää mitään. Minä koitin sitä ensin tänne tultuani. Olin erään kullankaivajan luona, joka oli jollain lailla liitossa yhtiön kanssa, mutta minä olin vain hänen palveluksessaan. Se on niin, että ne miehet, jotka täällä työtä tekevät, eivät saa rahaa, pomot ne saavat rahat ja oikeudet.”

Vieraan läsnäolo innostutti Peteriä. Tuo aseeton mies oli poistanut hänestä kaiken pelvon.

Huomatessaan että vieras ei tarttunut puheeseen, hän jatkoi vähän ajan kuluttua: ”Mutta ei se ollut niinkään hullua elämää. Usein toivon että ne ajat palaisivat. Minulla oli kaksi majaa itselläni ja pari neekerityttöä. On paljon parempi,” lisäsi Peter vähän ajan perästä, ”pitää mustia naisia kuin valkoisia. Valkoisista sinun täytyy pitää huolta jos jonkinlaista, mutta neekerit pitävät huolta sinusta! Ja kun kyllästyit niihin, et muuta kuin ajat ne matkoihinsa. Minä rakastan neekerityttöjä.” Peter naurovi. Mutta vieras istui liikkumatta käsivarret polvien ympäri.

”Onko teillä yhtään tyttöä?” kysyi Peter. ”Välitätte kai neekereistä?”

”Minä rakastan *kaikkia* naisia,” sanoi vieras muuttaen käsivarsiaan.

”Soo-oh, vai kaikkia,” sanoi Peter. ”Minua ne jo alkavat kyllästyttää aika lailla. Minulla oli kylliksi harmia omistani,” lisäsi hän iloisesti, lämmitellen käsiään tuleessa aivan kuin mies, joka aikoo nauttia lystistä keskustelusta. ”Toinen tyttö oli vain viisitoista vuotias. Minä ostin hänet halvalla eräältä poliisilta, joka oli pitänyt häntä luonaan. Hän ei ollut paljon arvoinen. Mutta se toinen! Voi helkkari sentään! En ikinä ole nähnyt hänen vertaistaan neekerityttöä. Minä sen myönnän heti paikalla suoraan – –” sanoi Peter ojentaen sormiaan tuleen päin, ”että hän oli kolmekymmentä vuotta niin varmaan kuin hän oli yhden päivän vanha. Miehet eivät tavallisesti välitä sen ikäisistä naisista, ne rakastavat enemmän tyttöletukoita. Mutta minun mieleni tarttui häneen ensi näkemällä. Hän oli sen pojan oma, jonka seurassa minä olin, mistä lie hankkinut hänet, pohjoisesta. Sillä pojalla oli ollut koko homma ennenkuin hän sai sen naisen itselleen. Naisella oli näet neekerimies ja kaksi lasta, ja hän ei tahtonut jättää heitä. Jotain sen kaltaista hullutusta minulle kerrottiin. Tiedättehän millaisia ne neekerit ovat? No niin, minä koettelin houkutella sitä toista poikaa antamaan hänet minulle, mutta ei se peijakas taipunut. Toisen naisen hän antoi minulle, mutta hänestä en minä paljoa välittänyt, sillä hän oli lapsi vain. No niin, minäpä läksin Umtaliin ja toin sieltä koko joukon viinaa ja muuta hyvää, ja palatessani leiriin ei heillä siellä ollut tippaakaan juotavia. Kymmeneen päivään ne eivät olleet nähneet viinan pisaraakaan, ja sade aika oli tulossa eikä ollut tietoa, mistä voisi saada juomia. No niin, minulla oli viinapulloni, näin suuri – –” hän osoitti käsillään noin kahden jalan pituista väliä, ”ja se toinen poika tahtoi ostaa sitä minulta. Minä en välittänyt ollenkaan hänen tarjouksistaan. Sanoin vain, että tarvitsin sen itsekin. Hän tarjosi minulle vaikka mitä. Vihdoin sanoin: ’No, sama kai se minulle on! Voinhan tehdä sinulle mieliksi ja antaa viinat sinulle, jos sinä annat minulle sen naisesi!’ Ja silloin hän

suostui. Ei monikaan mies olisi välittänyt neekeriniaisesta, jolla oli kaksi lasta, mutta mitä minä siitä, se oli saman tekevä minulle. Ja kyllä hän osasi tehdä työtä! Hän laittoi puutarhan, jossa hän, ja se toinen tyttö tekivät työtä. Minun ei tarvinnut penninkään edestä ostaa ruokaa kuutena kuukautena ja vielä minä möinkin vihreätä maissia ja kurpitseja toisille miehille. Ja siisti hän oli myöskin, sen vakuutan. Englannin kieltä hän oppi paljoo nopeammin kuin minä opin hänen kieltään ja pian kyllä hän rupesi käyttämään pukua ja kaulahuivia.”

Vieras istui yhä vielä liikkumatta katsellen tuleen.

Peter Halket asettui istumaan hiukan mukavammin valkean ääreen. ”No niin, eräänä päivänä palasin takaisin majalleni hiukan odottamatta noutamaan jotain, ja mitä näin? Hän puheli majan ovella erään miesneekerin kanssa. Minä olin antanut heille ankarat käskyt, että he eivät ikinä saisi puhua sanaakaan miesneekereille, ja siksi kysyin, mitä tuo oli olevinaan. Hän vastasi vallan tyyneesti että se oli vieras, joka oli kulkenut ohi ja pyytänyt häneltä vettä juotavaksi! Minä en tehnyt sen enempää, ajoin vain miehen pois. En ajatellut sitä enää. Mutta seuraavana päivänä näin sen saman miehen hiipivän pitkin kenttää. Vaimo tuli luokseni samana päivänä ja pyysi minulta patruunia. Minä kysyin mitä piruja akat tekivät patruunilla, ja hän sanoi, että vanha neekerivaimo, joka oli auttanut häntä puutarhatyössä, oli sanonut lakkaavansa kokonaan avunannosta, ellei hän saisi hiukan patruunia pojalleen, että tämä pääsisi pohjoiseen elefantteja metsästämään. Vaimo kiusasi ja kärtti minulta noita patruunia, sillä hänen piti kohta saada lapsi, ja hän vakuutti ettei hän voinut hoitaa puutarhaa ilman apua. Minä vihdoin annoin ne hänelle. Minä en milloinkaan malta ajatella.

No niin, satuin sitten kuulemaan että yhtiön piti suorittaa pieni kahakka matabeleläisten kanssa ja arvelin että voisinhan minä lähteä mukaan vapaaehtoisena. Sanottiin että siellä oli kosolta saalista saatavana, ja maatakin siellä voisi saada ja vaikka mitä, ja minä arvelin viipyväni tuolla retkellä ainoastaan kolme kuukautta. Lähdin siis. Minä jätin naiset kotiin ja paljon muonatarvotteita puutarhaan sekä hiukan sokeria ja riisiä, ja minä kielsin heitä liikkumasta minnekään, kunnes palaisin takaisin. Käskin sitä toista miestä pitämään heitä silmällä. Molemmat naiset olivat mashonalaisia, ja he vakuuttivat aina, että mashonalaiset eivät rakasta matabeleläisiä, mutta, kautta taivaan, he näkyivät rakastavan heitä kumminkin enemmän kuin meitä. Mashonalaiset ovat todellakin kyllin hävittämiä väittääkseen että matabeleläiset kyllä joskus rasittavat heitä, mutta valkoiset miehet rasittavat heitä aina!

No niin, minä siis jätin naiset kotiin,” sanoi Peter laskien kätensä polvilleen. ”Muistakaa, että aina kohtelin noita naisia hyvin. En milloinkaan antanut pienintäkään iskua kummallekaan heistä. Kaikki miehet naapuristossa puhuivat minusta kuin ihmeestä, kun kohtelin naisiani sillä tavalla. No niin, olin ollut poissa kuukauden päivät, kun sain kirjeen siltä entiseltä työtoveriltani, samalta mieheltä, jolla se vaimo oli ensin - hän on kuollut nyt, poika raukka, he löysivät hänet majan ovella, kurkku poikki leikattuna - mitä te arvellette hänen kirjoittaneen? Sitä tietysti, että minä en ollut kuutta tuntia ollut poissa kotoa, ennenkuin molemmat naiset läksivät karkuun! Se oli kaikki sen vanhemman syytä. Mitä arvellette hänen tehneen? Hän otti joka ikisen kuulun ja patruunan, jonka hän saattoi löytää majassa ja minun vanhan Martini-Henry kiväärini ja vieläpä teerasian kannenkin, sillä siitä saattoi valaa kuulia neekerien vanhanaikuisille suusta ladattaville pyssyille. Ja sitten hän mennä livisti matkoihinsa vieden sen nuoren tytön mukanaan. Toverini kirjoitti minulle että he eivät koskeneet muihin esineisiin. Huivit ja puvut, jotka olin heille antanut, he potkivat majan lattialle ja menivät alastomina lanneverhoineen, kantaen ampumatavaroita päänsä päällä. Eräs miesneekeri tuli heitä vastaan kahdenkymmenen peninkulman päässä, ja hän sanoi että he mennä livistivät Lo-Magundista kohti minkä ennättivät.

Ja tiedättekö,” lisäsi Peter lyöden polveaan ja katsoen merkitsevästi vieraaseen toisella puolen tulta, ”olen yhtä varma eräästä asiasta kuin siitä, että nyt istun tässä. Tuo neekeri, jonka tapasin majallani, oli hänen miehensä! Hän oli tullut naista hakemaan silloin, ja, kun nainen huomasi, ettei pako ollut mahdollinen, hankki hän patruunat *hänelle*, miehelleen!” Peter vaikenä hetkeksi tarkoittavasti. ”Ja nyt hän on palannut miehensä luo. Ja miehelleen hän vei nuo ampumavarat!”

Peter katsoi toiselle puolen tulta vieraaseen, nähdäkseen, minkä vaikutuksen hänen kertomuksensa oli tehnyt.

”Sen minä sanon,” lisäsi sitten Peter, ”jos minä sinä päivänä olisin aavistanut kuka tuo neekeripiru oli, joka seisoi minun ovellani, niin olisin varmaan lähettänyt hänen niskaansa yhden patruunan, jota hän ei ollut pyytänyt.” Peter katsoi keuhvasti vieraaseen. Tuo oli hänen ainoa kertomuksensa. Hän oli kertonut sen kymmeniä kertoja leirivalkean ääressä jollekin uudelle toverille. Hänen tultuansa tähän kohtaan olivat kuulijat aina ilmaisseet hyväksymisensä ja osanottonsa. Tänä iltana ei kuulunut mitään sellaista. Vieraan tummat silmät katselivat tulta, aivan kuin hän ei olisi kuullut mitään.

”En minä siitä olisi välittänyt niin paljoo,” lisäsi Peter vähän ajan kuluttua, ”vaikk’ei kukaan mies mielihyvällä katsele sitä, että hänen naisensa otetaan pois, mutta hänen piti synnyttää lapsi parin kuukauden perästä - ja sen pienen tytön piti kanssa synnyttää lapsi, mikäli minä ymmärsin! Siltä hän ainakin näytti. Minä otaksun että he tappoivat sikiöt ennen syntymistä. Niillä ei ole sydäntä ollenkaan noilla neekereillä. Mitä ne välittävät valkoisen miehen lapsesta! Niillä ei ole rahtuakaan sydäntä! Ne palaavat milloin tahansa takaisin mustan miehen luo, vaikka niitä kohtelisi kuinka hyvin. Se on eri asia, jos ottaa ne vallan nuorina ja pitää ne tarkasti erillään niiden omasta kansasta. Mutta annappas jos neekeriniaisella on ollut neekerimies ja vielä lapsia lisäksi! Yhtä hyvin voisi koettaa pitää pirua kiinni kuin sellaista naista! Ne palaavat takaisin aina. Jos minut koskaan ammutaan, niin on hyvin luultavata, että se tapahtuu minun omalla pyssylläni ja omilla patruuneillani. Ja tuo nainen voisi vallan hyvin seistä vieressä katsomassa ja huutaa hyväksymisensä ampujalle, vaikka minä en lyönyt häntä kertaakaan koko sillä ajalla, kun hän oli luonani. Mutta sen minä sanon, että jos minä kerran tapaan sen neekeripirun, niin kyllä minä hänelle näytän! Hänen elämänlankansa ei veny kovin pitkäksi sen perästä!” Peter Halket vaikenä. Hänestä näytti kuin nuo tummat silmät pitkien silmiripsien takana olisivat katsoneet johonkin hänen takanaan niin äärettömän surumielisesti, aivan kuin itkevän silmät.

”Te näytätte kovin väsyneeltä,” sanoi Peter, ”ettekö tahtoisitte hiukan nukahtaa? Voitte panna päanne tuohon kiville, ja minä vartioin.”

”En kaipaa unta,” sanoi vieras, ”minä valvon kanssanne.”

”Te olette myöskin ollut sodassa, näen mä,” sanoi Peter, kumartuen hiukan ja katsellen vieraan jalkoja. ”Taivas! Molemmat jalat! - Ja aivan läpi! Teillä mahtoi olla aika harmi siitä!”

”Siitä on jo hyvin pitkä aika,” sanoi vieras.

Peter Halket heitti lisää puita tuleen. ”Tiedättekö,” sanoi hän, ”minä olen koko ajan miettinyt, ketä te muistutatte. Nyt tiedän, äitiäni! Teidän kasvonne eivät ole hänen kasvojensa näköiset, mutta kun teidän silmänne katsovat minuun, tuntuu aivan siltä kuin hän katsoisi minuun. Eikö se ole hullua? Minä en ole tuntenut teitä Aatamin ajoista asti, ja te olette tuskin virkkanut sanaakaan koko ajalla, ja kumminkin minusta tuntuu, kuin olisin tuntenut teidät koko elinikäni.” Peter siirtyi hiukan lähemmäksi vierasta. ”Minä pelkäsin teitä kamalasti, kun ensin tulitte, ja vielä sittenkin, kun ensin näin teidät. – Teidän pukunne ei ole samanlainen kuin useimmilla meillä, ymmärrättehän. Mutta heti paikalla kun tulen valo loisti teidän kasvoihinne, sanoin itselleni: ’ei ole hätääkään’. Eikös se ole hullua?” sanoi Peter. ”Minä en ole tuntenut teitä Aatamin ajoista asti, mutta vaikka te ottaisitte pyssyni tuosta ja tähtäisitte minuun, en liikahtaisi! Voisin panna maata tuohon noin ja pitää päätäni teidän jaloillanne. Eikös se ole hullua, vaikka en ole tuntenut teitä Aatamin ajoista asti? Nimeni on Peter Halket. Mikä teidän nimenne on?”

Mutta vieras järjesteli puita tuleessa. Liekit kohosivat heloittaen korkealle ja melkein peittivät hänet Peter Halketin näkyvistä.

”Ihme kuinka ne palavat, kun te niitä kohentelette!” sanoi Peter.

He istuivat ääneti liekin ääressä vähän aikaa.

Sitten Peter sanoi: ”Näittekö yhtään neekeriä eilen? Minä en ole tavannut ainoatakaan näillä seuduilla.”

”Tuolla on”, sanoi vieras nousten seisaalleen, ”vanha vaimo eräässä luolassa, ja pensaikossa kymmenen peninkulmaa täältä on mies. Hän on elänyt siellä kymmenen viikkoa, siitä asti kun hävititte heidän kylänsä, käyttäen ravinnokseen juuria ja yrtejä. Hän tuli haavoitetuksi sääreen ja jätetyksi kentälle muka kuolleena. Nyt hän odottaa, kunnes olette poistuneet näiltä seuduilta, voidakseen sitten seurata omia heimolaisiaan. Hänen säärensä ei ole vielä niin terve, että hän voisi kulkea niin nopeasti.”

”Puhuitteko hänen kanssaan?” kysyi Peter.

”Autoin häntä alas lammikolle, sillä rantaäyräs oli niin korkea, ettei hän voinut yksin kulkea sitä pitkin.”

”Olipa onni, ettei meidän miehet huomanneet teitä,” sanoi Peter. ”Meidän kapteenimme on niin peijakkaan tarkka. Hän olisi siinä paikassa ampunut teidät, jos hän vain olisi nähnyt teidän hulluttelevan haavoitetun neekerin kanssa. Olipa se onni, ettette joutunut hänen tielleen.”

”Nuoret korpit saavat lihaa ravinnokseen,” sanoi vieras kohottautuen suoraksi, ”ja jalopeurat menevät virralle sammuttamaan janoaan.”

”Jaa – niin –” sanoi Peter, ”mutta sitähan emme voi estää!”

He olivat taas ääneti vähän aikaa. Sitten Peter jatkoi, huomattessaan että vieraalla ei näkynyt olevan halua puhelemaan: ”Kuulitteko siitä hassusta kujeesta Bulwayon tiellä tässä tuonoin, kun ne kolme neekeriä hirtettiin vakoojina? Minä en ollut itse siellä, mutta yksi meidän pojista kertoi, kuinka he pakoittivat neekerit hyppäämään alas puusta ja itse hirttämään itsensä. Yksi ei mitenkään tahtonut hypätä, ennenkuin sai hyvän annoksen haulia selkäänsä, ja sittenkin hän tarttui vielä oksaan, niin että piti ampua irti hänen kätensä siitä. Hän ei ollut ihastunut hirttäytymiseen. Minä en tietysti vastaa, että se on totta, koska en ollut itse siellä, mutta niin yksi pojista kertoi. Toinen meikäläisistä, joka oli silloin Bulwayossa, mutta joka ei nähnyt, kun neekereitä hirtettiin, sanoi että heihin ammuttiin sen perästä, kun he olivat hypänneet, että he kuolisivat. Minä –”

”Minä olin siellä,” sanoi vieras.

”Todellako?” sanoi Peter. ”Minä näin kuvan neekereistä roikkumassa puussa, ja meidän pojat ympärillä tupakoiden, mutta en minä huomannut teitä siinä. Te olitte kai juuri lähtenyt pois.”

”Minä seisoin heidän vieressään kun heidät hirtettiin,” sanoi vieras.

”Todellako?” sanoi Peter. ”Minusta ei ole lystiä katsella sellaista. Muutamista ei mikään ole niin lystiä kuin katsella, kuinka neekerit potkivat, mutta minä en voi sietää sitä. Se panee voimaan pahoin. Ei se ole pelkurimaisuutta”, vakuutti Peter nopeasti, sillä hän pelkäsi että vieras saisi huonon käsityksen hänen rohkeudestaan. ”Jos on kysymys ampumisesta ja taisteluista, niin kyllä minä olen mukana. Voin lyödä vetoa, että olen tappanut yhtä monta neekeriä kuin kuka tahansa meikäläisistä. Mutta piiskaamista ja hirttämistä en voi sietää. Se riippuu tietysti siitä, miten on kasvatettu. Äiti ei koskaan antanut tappaa meidän hanhiakaan. Ne kuolivat vanhuuttaan ja me käytimme vain höyhenet ja munat. Ja hän sanoi alituisen minulle: ’elä lyö pienempää, elä lyö heikompa, elä lyö ketään joka ei voi lyödä sinua yhtä kovaa takaisin!’ Kun tuommoista alituisen toivotetaan korviin, ei siitä pääse ikinä maailmassa. Kerran meikäläiset olivat ampuneet neekerin. He kertoivat, että hän istui hiljaa kuin kivipatsas, käsivarret säärien ympäri. Muutamat meidän väestä antoivat hänelle korvapuusteja ennen ampumista. Tuollaista en minä voi sietää. Se nostattaa pahaa elämää tänne.” Peter painoi kädellään sydänalaansa. ”Kyllä minä ammun vaikka kuinka monta, vallankin kun he juoksevat pakoon, mutta heitä ei pidä sitoa kiinni.”

”Minä olin siellä, kun tuo mies ammuttiin,” sanoi vieras.

”Oh – te näytte olleen joka paikassa,” sanoi Peter. ”Oletteko nähnyt Cecil Rhodesin?”

”Olen nähnyt hänet?” sanoi vieras.

”Hän se on kuolema neekereille,” sanoi Peter Halket lämmitellen käsiään. ”Sanotaan että kun hän oli pääministerinä siirtomaassa, hän koetti säätää semmoisen lain, joka antaisi isännille oikeuden ruoskittaa neekeripalvelijoitaan, kun

nämä tekivät jotain epämieluisia. Mutta muut englantilaiset eivät suostuneet siihen. Mutta täällä hän voi tehdä mitä ikinä hän tahtoo. Siitä syystä niin moni tahtoi, että häntä ei lähetettäisi pois. He sanovat näin: jos tänne asetetaan englantilainen hallitus, niin se antaa neekereille maata. Ja sitten se antaa heille äänestysoikeuden ja sivistystä ja kasvatusta ja kaikenmoista sellaista. Mutta Cecil Rhodes hän pitää ne peijakkaat kurissa! Hän sanoo *pitävänsä ennemmän maasta kuin neekereistä*. He sanovat että Cecil Rhodes jakaa maan meille ja pakoittaa neekerit tekemään työtä meidän maallamme, kysymättä rahtuakaan heidän tahtoaan. Ja sehän on aivan yhtä edullista kuin orjien pito. Eikä näistä edes tarvitse pitää huolta vanhoilla päivillä. Minä olen Rhodesin puolella. Se on helkkarin hyvä tuuma. Emme me tule tänne työtä tekemään, sitä kyllä voi tehdä Englannissakin. Me tulemme tänne hankkimaan rahaa, ja kuinka me sitä saamme, elleivät neekerit tee työtä meille, tai ellemme perusta yhtiötä? Hän on kuolema kaikille neekereille, tuo Rhodes!" sanoi Peter miettiväisenä. "Sanotaan, että jos tänne asetetaan brittiläinen hallitus, ja jos sitten sattuisi lyömään neekeriä ja siitä olisi pahempia seurauksia, niin paikalla siitä syntyisi oikeudenkäynti ja kaikenlaista harmia. Mutta Cecil se on poika, joka ei semmoisesta välitä niin mitään, kunhan vain ei *häntä* panna välikäteen."

Vieras katsoi kirkkaita liekkejä, jotka kohosivat korkealle tyyneessä yöilmassa. Sitten hän äkkiä säpsähti.

"Mitä nyt?" sanoi Peter. "Kuuletteko mitään?"

"Kuulen etäältä itkua," sanoi vieras, "ja lyöntejä. Ja kuulen miesten ja naisten kutsuvan minua."

Peter kuunteli tarkkaan. "En voi kuulla yhtään mitään", sanoi hän. "Se on kai teidän omassa päässä. Minä kuulen joskus ääniä päässäni." Hän kuunteli vielä tarkkaan. "Ei kuulu ikinä mitään. On niin perin hiljaista."

He istuivat ääneti hetkisen.

"Peter Simon Halket," sanoi vieras äkkiä. – Peter säpsähti, sillä hän ei ollut sanonut toista ristimänimeään vieraalle – "jos kävisi niin, että te saisitte kaikki nuo halutut maanne, ja jos saisitte mustia miehiä tekemään työtä edestänne ja hankkimaan teille suuria rikkauksia, tai jos voisitte perustaa tuon yhtiön" – Peter säpsähti – "ja hullut ostaisivat osakkeita, niin että teistä tulisi koko valtakunnan rikkain mies, ja jos te hankkisitte laajoja maita itsellenne ja rakentaisitte komeita linnoja, niin että ruhtinaat ja tämän maailman mahtavat ryömisivät teidän luoksenne ja puristaisivat teidän käsiänne, pyytäen hiukan kultaa teiltä – mitä se teitä hyödyttäisi?"

"Hyödyttäisi!" Peter Halket tuijotti vieraaseen. "Se tietysti hyödyttäisi vaikka kuinka paljon. Mikä se tekee Beitin ja Rhodesin ja Barnaton niin suuriksi? Jos on kahdeksan miljoonaa –"

"Peter Simon Halket, kellä on suurin sielu kaikista, jotka tunnette maan päällä?" sanoi vieras. "Kenen sielu on puhtain?"

"Oh," sanoi Peter, "nyt ei ollutkaan kysymys sieluista vaan rahasta. Tietysti, jos kerran sieluista puhutaan, minusta on äiti paras ihminen, jonka ikinä olen nähnyt. Mutta mitä se häntä hyödyttää? Hänen täytyy ikänsä seistä pesemässä kaikenlaisten hienojen pöllöpäiden alusvaatteita. Odottakaappa, kun minä saan rahoja! Silloin ne ajat muuttuvat, ja silloin se on toinen, joka saa –"

"Peter Halket," sanoi vieras, "kuka on suurin, sekö joka palvelee vai sekö jota palvellaan?"

Peter katsahti vieraaseen, ja yhtäkkiä hänelle selvisi, että vieras mahtoi olla hullu.

"Oh," sanoi hän, "jos sillä lailla puhutaan, niin ei mikään ole mitään! Voisitte yhtä hyvin väittää, että te itse istuessanne tuossa, vanhassa liinaviitassanne, olette yhtä suuri kuin Rhodes tai Beit tai Barnato, tai vaikkapa kuningas. Tietysti ihminen on yhtä hyvä, olipa hän rikas tai köyhä, mutta hän ei ole yhtä hyvä, muitten silmissä."

"On ollut kuninkaita, jotka ovat syntyneet seimessä," sanoi vieras.

Silloin Peter huomasi, että vieras laski leikkiä, ja hän nauroi. "Siitä kai on hyvin pitkä aika. Nyt ne eivät ainakaan synny seimessä," sanoi hän. "Vaikkapa itse kaikkivaltias Jumala tulisi tähän maahan, niin ihmiset eivät paljoa hänestä välittäisi, ellei hän omistaisi ainakin puolen miljoonan edestä osakkeita."

Peter korjasi valkeata. Äkkiä hän tunsi vieraan katseen.

"Kuka antoi teille maanne?" kysyi vieras.

"Minulle! Tietysti Chartered Company," sanoi Peter.

Vieras katsoi taas tuleen. "Ja kuka antoi maan heille?" kysyi hän tyyneesti.

"Englanti, tietysti. Englanti antoi Chartered Companylle maan tuolle puolen Zambesia, jotta yhtiö saisi tehdä sillä mitä ikinä se tahtoi ja hankkia siitä niin paljon rahaa kuin se suinkin saattoi, ja Englanti olisi sillä apuna."

"Kuka antoi maan Englannin miehille ja naisille?" kysyi vieras tyyneesti.

"Mitä hittoja! He sanoivat tietysti että se oli heidän, ja silloin se oli heidän," sanoi Peter.

"Entäs sen maan asukkaat, onko Englanti antanut teille ihmiset myöskin?"

Peter katsoi hiukan epäröiden vieraaseen. "Tietysti se on antanut meille myöskin asukkaat. Mitä me tekisimme maalla ilman asukkaita?"

"Ja kuka antoi Englannille nuo asukkaat, elävän lihan ja veren, että Englanti ne antaisi pois toisten käsiin?" kysyi vieras nousten seisaalleen.

Peter katsoi häneen melkein peloissaan. "Ah – mitä Englanti tekisi kurjilla neekerijoukoilla, ellei se antaisi niitä meille?"

Mitä ne ovat muuta kuin maailmanlopun kapinoitsijoita, koko neekerit?” sanoi Peter. ”Mikä on kapinoitsija?” kysyi vieras.

”Voi taivas!” sanoi Peter. ”Kylläpä mahdatte olla vieras tämän maailman menolle, ellette tiedä, mikä kapinoitsija on! Kapinoitsija on semmoinen ihminen, joka taistelee kuningastaan ja maatansa vastaan. Nuo helvetin neekerit ovat kapinoitsijoita siksi että ne taistelevat meitä vastaan. He eivät tahdo antautua Chartered Companylle. Mutta heidän täytyy. Kyllä me heille opetamme,” sanoi Peter Halket puristaen nyrkkiään ja istautuen varmasti Etelä-Afrikan maalle, josta hän ei kaksi vuotta takaperin ikinä ollut kuullutkaan, ja jota hän kahdeksantoista kuukautta sitten ei ollut nähnyt, aivan kuin se olisi ollut hänen isänsä maa, jossa hän ensiksi näki päivän valon.

Vieras katsoi tuleen ja sanoi sitten mietteissään: ”Olen nähnyt maan kaukana täältä. Siinä maassa on kahden laatuisia ihmisiä, jotka asuvat vieretysten. Noin tuhat vuotta sitten toinen kansa voitti toisen ja siitä lähtien ne ovat asuneet yhdessä. Nyt tahtoo toinen kansa ajaa pois voittajansa. Ovatko he myöskin kapinallisia?”

”Hm,” sanoi Peter tyytyväisenä, kun vieras vetosi häneen, ”se riippuu vallan kokonaan siitä, keitä ne ovat. Ymmärrättehän.”

”Toista kansaa sanotaan turkkilaisiksi, toista armenialaisiksi,” sanoi vieras.

”Jaa,” sanoi Peter, ”armenialaiset eivät ole kapinallisia. He ovat meidän puolellamme! Sanomalehdet ovat vallan täynnä noita asioita,” lisäsi Peter ylpeänä, kun sai näyttää tietojaan. ”Ne peijakkaan turkkilaiset! Mikä oikeus heillä oli voittaa armenialaiset? Kuka antoi heille heidän maansa? Tekisi mieleni mennä itse heitä ampumaan!”

”Miksi armenialaiset eivät ole kapinallisia?” kysyi vieras lempeästi.

”Oh, te kysytte niin kummallisia kysymyksiä,” sanoi Peter. ”Elleivät he pidä turkkilaisista, miksi heidän pitäisi sietää heitä? Jos ranskalaiset nyt tulisivat ja voittaisivat meidät ja me käyttäisimme ensimmäistä tilaisuutta ajaaksemme heidät tiehensä, ette kai sanoisi *meitä* kapinallisiksi! Miksi armenialaiset eivät saisi ajaa pois noita kirotuita turkkilaisia? Paitsi sitä,” lisäsi Peter kumartuen eteenpäin ja puhuen aivan kuin semmoinen henkilö, joka on aikeessa sanoa tärkeän salaisuuden, ”ymmärrättehän, että ellemme me auta armenialaisia, tulevat venäläiset apuun, ja meidän täytyy” – Peter näytti tavattoman viisaalta – ”meidän täytyy estää se. He ottaisivat maan, ja se on aivan tiellä Indiaan. Ja sitä me emme voi sallia. Arvaan että te ette tiedä paljon politiikasta siellä Palestiinassa?” sanoi Peter, katsoen ystävällisesti ja suojelevasti vieraaseen.

”Jos nämät ihmiset”, sanoi vieras, ”tahtovat ennemmin olla vapaina tai brittiläisen vallan alla kuin Chartered Companyn alamaisina, miksi he vastustaessaan Chartered Companya ovat enemmän kapinallisia kuin armenialaiset vastustaessaan turkkilaisia? Onko Chartered Company Jumala, että jokaisen polven tulee notkistua sen edessä ja jokaisen pään kumartua? Alistuisitteko te Englannin valkoiset miehet päiväksikään sen komennon alle?”

”Ah,” sanoi Peter, ”tietysti emme, mutta me olemme valkoihoisia ja samoin ovat armenialaisetkin – melkein –”. Hän katsahti vieraan tummiin kasvoihin ja lisäsi nopeasti: ”Tietysti se ei riipu väristä, senhän ymmärrätte. Minä pidän tummista kasvoista, äidillä on ruskeat silmät – mutta armenialaiset ne ovat pitkätukkaisia aivan niinkuin mekin.”

”Vai niin, se riippuu siis tukasta,” sanoi vieras lempeästi.

”E-ei,” sanoi Peter, ”eihän se nyt tietysti riipu aivan siitäkään. Mutta se on kumminkin vallan eri asia se, että armenialaiset tahtovat vapautua turkkilaisista, kuin se, että nämä peijakkaan neekerit tahtovat vapautua Chartered Companysta. Paitsi sitä armenialaiset ovat kristityitä niinkuin mekin!”

”Oletteko *te* kristityitä?” Omituinen väre kävi vieraan kasvojen yli. Hän nousi seisaalleen.

”Tietysti olemme,” sanoi Peter. ”Me olemme kaikki kristityitä, me englantilaiset. Ehkä te ette pidä kristityistä? Tiedän että muutamat juutalaiset eivät pidä kristityistä,” sanoi Peter, katsoen tyynnyttävästi vieraaseen.

”Minä en rakasta enkä vihaa ketään ihmistä hänen nimensä tähden,” sanoi vieras. ”Nimi ei merkitse mitään.”

Vieras istautui taas tulen ääreen ja pani kätensä ristiin.

”Onko Chartered Company myöskin kristitty?” kysyi hän.

”Tietysti, tietysti,” sanoi Peter.

”Mikä on kristitty?” kysyi vieras.

”Hm – niin – te kysytte todellakin niin kummallisia kysymyksiä. Kristitty on sellainen ihminen, joka uskoo taivaaseen ja helvettiin ja Jumalaan ja Raamattuun ja Jesukseen Kristukseen, että Kristus vapahtaa hänet menemästä helvettiin; ja jos hän uskoo, hän vapahdetaan, hän varmasti vapahdetaan.”

”Mutta täällä, tässä maailmassa, kuka täällä on kristitty?”

”Hm,” sanoi Peter, ”minä olen kristitty – me olemme kaikki kristityitä.”

Vieras katsoi tuleen, ja Peter tahtoi mielellään vaihtaa keskusteluinnettä. ”Se on vallan omituista kuinka te olette äitini näköinen – tarkoitan käytöstänne. Hän sanoi aina minulle: ’Elä välitä rahansaaliista, Peter. Liian suuri rikkaus on yhtä paha kuin liian suuri köyhyys’. Te muistutatte niin paljon häntä.”

Vähän ajan perästä Peter sanoi, kumartuen hiukan vieraaseen päin: ”Mistä syystä tulitte tähän maahan, ellette tahdo ansaita rahaa? Ei kukaan tule tänne muusta syystä. Oletteko portugalilaisten puolella?”

”En ole enemmän toisen kansan puolella kuin toisenkaan,” sanoi vieras. ”Ranskalainen ei ole minusta parempi kuin englantilainen, eikä englantilainen parempi kuin kafferilainen tai kiinalainen. Olen kuullut,” lisäsi vieras, ”mustan lapsen itkevän, kun se ryömi äitinsä ruumiilla hakien rintaa, kun äiti makasi kuolleen tien vieressä. Olen myöskin kuullut rikkaan miehen lapsen valittavan palatsissa. Minä kuulen kaikki itkut.”

Peter katsoi häneen tarkasti. ”Kuka te oikeastaan olette?” sanoi hän, ja kumartuen lähemmäksi vierasta hän lisäsi: ”Mitä te täällä teette?”

”Minä kuulun?” sanoi vieras, ”maailman voimakkaimpaan yhtiöön.”

”Oh,” sanoi Peter, istuen suorana, ja kasvoihin tuli ihmettelyn ilme. ”Vai niin, vai niin. Onko se timantti-, vai kulta-, vai maayhtiö?”

”Se on kaiken maailman laajin yhtiö,” sanoi vieras, ”ja se kasvaa kasvamistaan. Siihen kuuluu kaiken rotuista väkeä kaikista maista. Siinä on eskimolaisia, kiinalaisia, turkkilaisia, englantilaisia, kaikkia. Siinä on kaiken uskoista väkeä, buddhalaisia, mahomettilaisia, konfusiolaisia, vapaa-ajattelijoita, ateisteja, kristittyjä, juutalaisia. Se on meille sama, miksi ihmistä sanotaan, kun hän vain kuuluu meihin.”

Peter sanoi: ”Mahtaa olla vaikeata teidän ymmärtää toisianne, jos teitä on niin monta laatua?” Vieras vastasi: ”On merkki, josta me kaikki tunnemme toisemme ja josta koko maailma meidät tuntee^[1].”

Ja Peter sanoi: ”Mikä merkki se on?”

Mutta vieras oli vaihi.

”Ahaa, jonkunmoinen vapaamuurari yhdistys!” sanoi Peter, nojautuen kyynäsvarteensa ja katsoen vieraaseen lakkinsa alta. ”Onko täällä paljon teikäläisiä tässä maassa?”

”On,” sanoi vieras. Sitten hän ojensi kättään pimeään. ”Tuolla eräässä luolassa oli kaksi naista. Kun räjähdytitte luolan, jäivät he vahingoittumatta kivilohkareen taakse. Kun te veitte pois kaikki jyvät ja poltitte ne, mitä ette jaksaneet kantaa, oli siellä vakallinen, jota ette huomanneet. Naiset jäivät sinne, sillä toinen oli kahdeksankymmentä vuotta ja toisen piti kohta synnyttää, ja he eivät uskaltaneet lähteä seuraamaan heimonsa jäännöksiä, sillä te olitte heidän kentillään. Joka päivä vanha vaimo jakoi jyviä vakasta ja he keittivät ne yöllä rotkossaan, josta te ette voineet huomata savua. Ja joka päivä vanha vaimo antoi nuorelle kaksi kourallista ja otti itselleen yhden kourallisen sanoen: ’Lapsen tähden sinun kohdussasi’. Ja kun lapsi oli syntynyt ja nuori vaimo parantunut, otti vanha vaimo vaatteen ja kaasi siihen kaikki jyvät vakasta. Ja hän pani jyvät nuoren vaimon pään päälle ja lapsen hänen selkäänsä sanoen: ’Mene pitkin virran rantaa, kunnes tulet pohjoiseen siihen maahan, jonne heimmomme läksi. Jonakin päivänä voit sitten lähettää minua noutamaan’. Ja nuori vaimo kysyi: ’Onko sinulla kyllin jyviä vakassa, kunnes tullaan sinua noutamaan?’ Vanha vaimo vastasi: ’Minulla on kyllin.’ Ja hän istui luolan murretulle ovelle ja katseli kuinka nuori vaimo astui alas kukkulata ja ylös virran äyrästä sekä katosi pensaikon taakse. Vanha vaimo katseli tasankoa ja näki sen paikan, jossa neekerikylä oli ollut ja jossa hän oli nuorena tyttönä istuttanut maissia –”

”Minä kohtasin naisen, jolla oli jyviä päänsä päällä ja lapsi selässä!” sanoi Peter hiljaa.

”Ja tänä iltana minä taas näin hänen istuvan luolansa ovella. Kun aurinko oli laskenut, rupesi hän värisemään vilusta. Hän ryömi sisään ja laskeutui vakan viereen. Tänä yönä puoli neljä hän kuolee. Minä olen tuntenut hänet siitä asti, kun hän oli pieni lapsi ja leikki majojen ympärillä, sillä aikaa kun hänen äitinsä työskenteli maissipellolla. Hän kuului meidän yhtiöömme.”

”Todellako!” sanoi Peter.

”On meillä muitakin jäseniä täällä,” sanoi vieras. ”Tuolla asui eräs kullankaivaja, – hän osoitti pohjoiseen -. ”Hän noitui ja kirosi ihmisten kuullen mutta hänellä oli monta palvelijaa, jotka tiesivät että hän oli heidän ystävänsä, kun häätä tuli. Kun he olivat sairaita, hoiti hän heitä omin käsin, kun heillä oli huolia, menivät he hänen luokseen apua hakemaan. Tämän sodan alkaessa kaikki mustien miesten sydämet olivat katkerina, sillä muutamat valkoiset miehet olivat valehdelleet heille, ja heidän lähettiläänsä oli tapettu, kun he aikoivat pyytää Englantia ottamaan heitä suojaansa. Siihen aikaan muutamat niistä miehistä, jotka taistelivat valkoisia miehiä vastaan, tulivat kullankaivajan asunnolle. Kullankaivaja ampui heihin kolosta, jonka hän oli puhkaissut oveensa, mutta he ampuivat häneen takaisin vanhalla elefanttipyssyllä, ja kuula särki hänen kylkensä, ja hän vaipui lattialle – sillä usein saa syytön kärsiä syyllisen edestä ja armelias mies kaatuu, mutta sortaja menestyy. Silloin hänen musta palvelijansa, joka oli hänen luonaan, otti hänet nopeasti syliinsä ja kantoi hänet asunnon taakse ja sieltä alas virran omaan, jonne kukaan ihminen ei voinut heidän jälkiään seurata. Siellä palvelija piilotti isäntänsä äyräessä olevaan koloon. Ja kun miehet tulivat asuntoon, eivät he voineet löytää valkoista miestä, eikä näkynyt jälkiä hänen askeleistaan. Mutta illalla kun musta palvelija palasi asunnolle hankkiakseen ruokaa ja lääkkeitä isännälleen, ottivat miehet hänet kiinni ja sanoivat: ’Voi sinua heimosi pettäjä, valkoisen miehen koira, joka puollat niitä, jotka ottavat meiltä maamme ja vaimomme ja tyttäremme aivan silmäimme edessä! Sano heti minne olet hänet piilottanut?’ Ja kun hän ei tahtonut vastata heille, tappoivat he hänet asunnon oven eteen. Kun sitten ilta tuli, ryömi valkoinen mies käsillään ja polvillaan ja saapui asuntoonsa hakemaan ruokaa. Kaikki muut miehet olivat menneet, mutta hänen palvelijansa makasi kuolleen oven edessä, ja valkoinen mies arvasi kuinka kaikki oli tapahtunut. Hän ei jaksanut ryömiä edemmäksi, vaan laskeutui alas oven eteen, ja sinä yönä valkoinen mies ja musta mies makasivat vieretysten, kuollessaan. Nuo molemmat olivat minun ystäviäni.”

”Se oli helkkarin reipas neekeri,” sanoi Peter, ”olen kuullut ennenkin samanlaisia juttuja heistä. Kerran eräs tyttö tapettiin, kun hän ei tahtonut ilmaista emäntänsä olopaikkaa. Mutta,” lisäsi Peter epäilevästi, ”kaikki teidän yhtiönne jäsenet näyttävät olevan neekereitä tai joutuvan surmatuiksi.”

”Ne kuuluvat kaikkiin kansakuntiin,” sanoi vieras. ”Eräässä kaupungissa vanhassa siirtomaassa on yksi meidän väkeämme, vähäpätöinen ulkomuodoltaan ja ääneltään. Tapahtui eräänä sunnuntaina, kun paljon väkeä oli kokoontunut

hänen ympärilleen, että hän nousi heille saarnaamaan. Ja kun aika tuli, että hänen piti alkamaan, sanoi hän: 'Sen sijaan että puhuisin teille, tahdon lukea teille kertomuksen.' Ja hän avasi vanhan kirjan, yli kahdentuhannen vuoden vanhan ja luki: 'Sitte tapahtui, että Nabothilla Jesreeliittiläisellä oli viinamäki Jesreelissä, läsnä Ahabin, Samarian kuninkaan huonetta.'

Ja Ahab puhui Nabothille ja sanoi: anna minulle viinamäkesi kaalimaaksi, että se on niin läsnä minun huonettani, ja minä annan sen edestä paremman viinamäen; eli jos sinun niin kelpaa, niin minä annan sinulle hopiata niin paljon kuin se maksaa.

Mutta Naboth sanoi Ahabille: Herra varjelkoon minua antamasta sinulle isäini perintöä!

Niin Ahab tuli kotiansa pahalla mielellä ja vihoissansa sen sanan tähden, kuin Naboth Jesreeliläinen hänelle puhunut oli, sanoen: en minä anna sinulle isäini perintöä.'

Mies luki koko kertomuksen, kunnes se oli loppunut. Sitten hän sulki kirjan ja sanoi: 'Nabothilla on viinamäki tässä maassa, ja siinä on paljon kultaa. Ja Ahab himoitsi sitä omakseen, saadakseen sen rikkaudet.

Ja hän laski vanhan kirjan syrjään ja otti toisen kirjan, joka oli kirjoitettu äsken. Ja miehet ja naiset kuiskailivat toisilleen kirkossa: 'Eikö tuo ole sinikirja-selonteko, jonka Cape siirtomaan parlamentin asettama komitea laati Jamesonin rosvoretkestä?'

Ja mies sanoi: 'Ystävänä, ensimmäinen kertomus, jonka teille luin, on vanhimpia kertomuksia maailmassa, se, jonka nyt aijon lukea, on uusimpia. Totuus ei ole enemmän totta siksi, että se on kolmentuhannen vuoden vanhaa, eikä vähemmän totta siksi, että se on eilispäiväistä. Kaikki kirjat, jotka valaisevat totuutta, ovat Jumalan kirjoja. Siksi luen näiltä lehdiltä edessäni. Voiko meillä olla hyötyä Ahabin, Samarian kuninkaan kertomuksesta, ellemmme tunne kertomusta nykyajan Ahabeista, ja jos sallimme nykyajan Nabothien joutuvan kivitetyiksi, meidän istuessamme rauhallisina?' Ja hän luki heille osia tuosta kirjasta. Ja muutamat rikkaat miehet ja naiset nousivat ylös ja menivät ulos hänen vielä puhuessaan, ja hänen vaimonsa meni myöskin ulos.

Ja kun jumalanpalvelus oli lopussa ja mies palasi kotiinsa, tuli vaimo itkien hänen luokseen ja sanoi: 'Näitkö sinä, kuinka moni rikkaimmista ja mahtavimmista henkilöistä meni ulos kirkosta tänä aamuna? Miksi sinä saarnasit semmoisen saarnan juuri nyt, kun meidän pitäisi saada lisärakennus taloomme, ja kun sinä arvelit että he nostaisivat palkkaasi. Sinulla ei ole ainoatakaan boeria seurakunnassasi! Miksi sinun piti sanoa että Chartered Companyn rosvoretki Johannesburgiin oli väärä?'

Hän sanoi: 'Vaimoni, jos minä uskon että muutamat miehet, jotka me olemme ylentäneet ylhäälle ja joille me olemme antaneet valtaa, ovat menetelleet raukkamaisen kurjasti, enkö minä lausuisi julki sitä?'

Ja vaimo sanoi: 'Muistatko että aivan äskettäin, kun Rhodes olisi vaikka nuollut boerien jalkoja, haihduttaakseen heistä kaikki epäluulot, sillä aikaa kun hän puuhaili tuota toista asiata, sinä ahdistit molempia, sekä Rhodesia että Afrikanderien Liittoa[2], siksi että he koettivat saada säädetyksi lain, joka sallisi neekereitä piiskattavan, ja silloin me menetimme viisikymmentä puntaa, jotka muutoin olisimme saaneet kirkollemme?' Ja mies vastasi: 'Vaimoni, eikö Jumalata voi palvella yhtä hyvin taivaan kannen alla, jonka Hän itse on luonut, kuin palatsissa? Pitääkö ihmisen vaieta nähdessään sortoa, voidakseen siten ansaita rahaa Jumalalle? Jos minä puolustin mustaa miestä, ollessani vakuutettu siitä, että hän oli saanut kärsiä vääryyttä, enkö myöskin puolustaisi valkoista miestä, omaa heimolaistani? Pitääkö meidän puhua, kun toiselle ihmiselle tehdään vääryyttä, mutta vaieta, kun sitä tehdään toiselle?'

Ja vaimo sanoi: 'Mutta onhan sinulla perheesi ja oma itsesi, joita sinun pitää ajatella! Miksi sinä aina vastustat niitä ihmisiä, jotka voisivat tehdä jotain meidän hyväksemme? Sinua rakastavat ainoastaan köyhät. Jos sinun välttämättömästi täytyy moittia ketään, niin mikset moiti juutalaisia siitä että he tappoivat Kristuksen, tai Herodesta, tai Pontius Pilatusta? Miksi et jätä rauhaan niitä, joilla on valta tänä päivänä, ja jotka voivat rahoillaan musertaa sinut?'

Ja mies vastasi: 'Oi, vaimoni, nuo juutalaiset ja Herodes ja Pontius Pilatus ovat aikoja sitten kuolleet. Auttaisiko se heitä, jos minä nyt saarnaisin heistä? Pelastaisiko se yhden ainoankaan sielun heidän kouristaan? Menneisyys on kuollutta, se elää meidän tiedossamme ainoastaan siksi, että me siitä oppisimme. Nykyisyydessä, ainoastaan nykyisyydessä meidän tulee tehdä työtä ja tulevaisuus on meidän luotava. Onko kaikki Johannesburgin kulta tai kaikki Kimberleyn timantit sen arvoiset, että yksi ainoa kristitty ihminen - tai sanokaamme yksi ainoa pakana veli - niitten tähden saisi saada surmansa lähimmäisensä käden iskusta?'

Ja vaimo vastasi: 'Tuo kaikki on hyvin kaunista. Jos sinä todellakin olisit kaunopuheinen saarnaaja ja voisit kerätä satoja ympärillesi, ja aikaa myöten voisit muodostaa voimakkaan puolueen, jonka johtajana sinä olisit, en välittäisi vaikka puhuisitkin noin. Mutta ajattele vähäpätöistä ulkomuotoasi ja heikkoa ääntäsi - kuka sinua seuraisi? Sinä jätät aivan yksin. Siinä on koko hyöty sinun puuhistasi.'

Ja mies sanoi: 'Oi, vaimoni, enkö ole odottanut ja etsinyt ja toivonut että ne, jotka ovat jalommat ja voimakkaammat kuin minä kaikkialla tässä maassa, kohottaisivat äänensä ja puhuisivat - ja kaikkialla on kuolon hiljaisuus? Siellä, täällä joku on uskaltanut puhua ääneen, mutta toiset kuiskailevat kätensä takana. Toinen sanoo: 'Pojallani on virka; hän menettäisi sen, jos puhuisin ääneen'. Ja toinen sanoo: 'Minulle on luvattu maata'. Ja vielä toinen sanoo: 'Nuo miehet kuuluvat seurapiiriini ja minä menettäisin yhteiskunnallisen asemani, jos korottaisin ääneni puhumaan.' Oi, vaimoni, meidän maamme, meidän kaunis maamme, jonka me toivoimme olevan vapaan ja voimakkaan maailman valtakuntien seassa, on kullanhimon mädättämä ja turmelema! Me, jotka toivoimme ensimmäisinä puoltavamme oikeutta ja vapautta anglosaksilaisessa veljeskunnassa, emme enää ole kelpollisia seisomaan viimeistenkään rivissä. Enkö minä ymmärtäisi liiankin katkerasti, kuinka heikko ääneni on, ja että se, minkä voin aikaansaada, on yhtä kuin ei mitään. Mutta pitäisikö minun siksi vaieta? Pitääkö kiiltomadon kieltäytyä tuikkimasta, siksi että se ei ole tähti taivaankannella? Pitääkö päretikon kieltäytyä palamasta ja lämmittämästä yhden ainoan ihmisen kättä, siksi että se ei ole tulitorni, joka loistaa yli maiden ja mantereiden. Ääni takanani kuiskaa minulle alituisen: *Miksi murrat pääsi kiveen? Jätä tuo työ suuremmille ja kykenevämmille miehille kansassamme, heille, jotka tekevät sen paremmin kuin sinä! Miksi murrat sydämesi, kun*

elämä voisi olla niin suloinen? Mutta, oi vaimoni, väkevät ovat vaiti! Enkö minä puhuisi, vaikka tiedänkin että voimani ovat mitättömät?’

Hän nojasi päänsä käsiinsä.

Vaimo sanoi: ‘En ymmärrä sinua. Kun joskus tulen kotiin ja kerron sinulle että se mies juo taikka että sillä vaimolla on pahat päivät, vastaat aina minulle: ‘Vaimo, mitä se meitä liikuttaa, jos kerran asiat ovat niin, että emme voi niitä auttaa?’ Viaton puhelukin loukkaa sinua, ja sinä menet sellaisten henkilöiden luo ystävänä, joiden kynnyksen yli minä en ikinä astuisi. Mutta kun maamme rikkaimmat ja mahtavimmat miehet, jotka voisivat musertaa sinut kullallaan, niinkuin poika musertaa kärpäsen peukalonsa ja etusormensa välissä, tekevät jotain erityistä, asetut heti heitä vastaan.’

Mies sanoi: ‘Vaimoni, mitä minulla on tekemistä yksityisen ihmisen syntien kanssa, ellen minä ole häntä syntiin johdattanut? Olenko minä syyllinen? Minulla on kyllin työtä pitäessäni huolta omista synneistäni. Se synti, jonka ihminen tekee itseään kohtaan, on yksinomaa hänen syntinsä eikä minun, se synti, jonka ihminen tekee itseään ja tovereitaan kohtaan, on hänen ja heidän syntinsä, eikä minun, mutta ne synnit, joita ihminen tekee silloin, kun hänen kansansa kädet ovat korottaneet hänet korkealle, ja kun hänen kansansa on varustanut hänet miekalla, jonka isku on koko kansan isku – ne synnit ovat hänen sekä heidän. Ei koko kansassa ole ainoatakaan olentoa niin vähäpätöistä, että hän uskaltaisi sanoa: ‘Minä en ole missään edesvastauksessa tuon miehen töistä.’ Me varustimme hänet aseilla, me nostimme hänet, me annoimme hänelle valtaa, ja se paha, jonka hän tekee, on enemmän meidän kuin hänen syynsä. Jos tuon miehen tarkoitus Etelä-Afrikassa täytyisi ja se päivä koittaisi, jolloin valkoinen mies hyökkäisi valkoista miestä vastaan Zambezistä mereen saakka ja jokaisen sydän kiehuisi kiukkuja toveriaan kohtaan ja veri kostuttaisi maata kuin sade – uskaltaisinko minä silloin rukoilla, minä, joka nyt en uskalla puhua? Elä usko, että toivon koston noille miehille. Ottakoot kernaasti kaikki ne miljoonat, jotka he ovat tästä maasta imeneet, ja menkööt isänmaahansa ja eläkööt siellä rikkaudessa, yllellisyydessä ja ilossa. Mutta jättäkööt tämän maan, jonka he ovat murtaneet ja hävittäneet! Pitäkööt täältä riistämänsä rahat, me voimme sen köyhyyden kestää. Mutta he eivät saa murtaa meidän vapauttamme. Pitääkö minun joka sunnuntai rukoilla Jumalata siunaamaan tätä maata ja liittämään sen lasten sydämet rakkaudessa toisiinsa – ja kumminkin, kun näen että kansaa petetään ja että kullanhimo iskee kädellään kansaa vasten kasvoja, kun näen vapauden pakenevan luotamme ja kokonaan joutuvan kultaisen hirviön kynsiin, niin että meitä seuraava sukupolvi syntyy ilman vapautta raatamaan sellaisten miesten hyväksi, jotka ovat riistäneet itselleen kaikki – kun näen tuon kaiken, pitääkö minun silloin pysyä ääneti? Boerit ja englantilaiset, jotka ovat olleet tässä maassa, eivät aina ole rakastaneet laupeutta eivätkä ole harrastaneet oikeutta, mutta yhden ainoan tätä maata imevän monopolistin pikku sormi tuottaa enemmän turmiota kansamme lapsille kuin kaikki entisten hollantilaisten ja englantilaisten tuhotyöt yhteensä.’

Ja vaimo sanoi: ‘Olen kuullut sanottavan, että meidän tulee uhrautua niiden ihmisten edestä, jotka elävät maailmassa samaan aikaan kuin mekin, mutta en koskaan ennen ole kuullut, että meidän tulee uhrautua sellaisten ihmisten edestä, jotka eivät vielä ole syntyneet. Mitä he liikuttavat sinua? Sinä olet multana haudassasi ennenkuin tuo aika tulee. Jos uskot Jumalaan,’ lisäsi vaimo, ‘niin miksi et jätä Hänen tehtäväkseen kaiken tämän pahan johtamisen hyväksi? Tarvitseeko Hän *sinua* martyyriksen? Tai meneekö maailma nurin ilman *sinun* apuasi?’

Mies sanoi: ‘Vaimo, jos oikea käteni on tulella, enkö koettaisi sitä vetää pois? Pitääkö minun sanoa: ‘Jumala muuttakoon tämän pahan hyväksi’, ja antaa käteni palaa? Tuota tunteamatonta, joka on edessämme, me tunnemme ainoastaan, mikäli se ilmoittautuu meille omassa sydämessämme. Se ei vaikuta ihmislapsiin muulla lailla kuin itse ihmisen kautta. Ja enkö minä tuntisi minkään siteen sitovan minua tuleviin sukupolviin, ja enkö toivoisi mitään hyvää ja kaunista heille, minä, joka olen mikä olen ja nautin mitä nautin, siksi että lukemattomina vuosisatoina menneisyydessä ihmiset ovat eläneet ja laskematta vaivojaan tehneet työtä, ei ainoastaan itseään varten? Olisiko tuo suuri muistopatsas, tuo suuri runo, tuo suuri parannus tullut tehdyksi, jos ihmiset olisivat laskeneet vaivojaan ja eläneet ainoastaan omaa itseään varten? Ei kenenkään ihmisen elämä ole häntä itseään varten, eikä kenenkään ihmisen kuolema ole häntä itseään varten. Sinä et voi kieltää minua rakastamasta niitä, jotka tulevat minun jälkeeni. Vieno ääni sisässäni, en tiedä mikä se on, sanoo alituisen: ‘Elä heidän tähtensä kuin omien lastesi tähden.’ Kun oman elämäni pienessä piirissä kaikki on synkkää ja minä olen epätoivossa, syttyy toivo uudestaan, kun muistan, että kerran on tällä samalla paikalla, jossa minä nyt elän, jotain jalompaa, jotain kauniimpaa.’

Ja vaimo sanoi: ‘Sinä tahtoiti yllyttää kaikkia meitä vastaan! Toiset naiset eivät enää tule minua tervehtimään ja kirkkoomme tulee yhä enemmän ja enemmän köyhää väkeä. Raha pysyy rahan luona. Jos seurakuntasi olisi hollantilainen, olen varma että aina saarnaisit heille, että heidän tulee rakastaa englantilaisia ja olla ystävällisiä neekereille. Jos se olisi kafferilainen, vaatisit heitä aina auttamaan valkoisia. Sinä olet aina niitten puolella, jotka eivät voi tehdä mitään meidän hyväksemme! Tiedäthän että meille tarjottiin – –’

Mies sanoi: ‘Oi, vaimoni, mitä ovat boerit, venäläiset ja turkkilaiset minulle! Olenko minä vastuunalainen heidän töistään? Oman kansani teot, tuon kansan, jota rakastan kuin omaa sieluani, sen teot minua liikuttavat. Minä tahtoisin, että joka paikassa maan päällä, jossa meidän lippumme liehuu, kaikki heikot ja sorretut kansat kerääntyisivät sen alle, sanoen: ‘Tämän lipun suojassa vallitsee vapaus ja oikeus, joka ei tee eroa rodun ja värin välillä.’ Minä tahtoisin että meidän lipussamme loistaisi suurilla kirjaimilla *Oikeus ja Laupeus*, ja että jokaisessa uudessa maassa, jota jalkamme koskettavat, kaikki kansalaiset aina näkisivät tuon lipun liehuvan ja sen alla lukisivat tuon suuren käskyn: »*Voita tällä merkillä*». Ja minä tahtoisin että rosvolippu, jota muutamat nyt heiluttavat tuon suuren lipun paikalla, revittäisi alas ja poistettaisi näkyvistä ikipäiviksi! Pitääkö minun hyväksyä muutamien teot siksi vain, että he sattuvat kuulumaan omaan heimooni, vaikka moittisin samoja tekoja bushmanneissa ja hottentoteissa? Soveltuuko se miehille, jotka kuuluvat maailman mahtavimpaan kansaan, että he ryömivät hiljaa vatsallaan, hyökätäkseen pahaa aavistamattoman naapurin kimppuun, kun kafferilainenkin pitää velvollisuutenaan edeltäkäsin ilmoittaa sodasta, sanoen: ‘Olkaa valmiina, sinä päivänä minä tulen taistelemaan teitä vastaan’. Onko Englannin valta niin murtunut ja meidän rotumme niin heikontunut ettemme enää uskalla julistaa sotaa, vaan meidän täytyy hiipiä hiljaa pimeässä surmaamaan, aivan kuin masennettu kansa, jolla ei ole muuta neuvoa? Nuo ovat englantilaisia, mutta he eivät ole englantilaisia *miehiä*. Kun meidän heimomme miehet menevät taisteluun, liehuu heidän lippunsa korkealla ja rumpujen ääni kuuluu kauvas. Siksi että itse olen englantilainen, nuo seikat murtavat minut. Parempi olisi ollut, jos kymmentuhatta meistä olisi jäänyt lyötyinä ja voitettuina tappelukentälle taistelussa suuren asian hyväksi ja omat poikani heidän seassa, kuin että nuo

kaksitoista poikaraukkaa kaatuvat Doornkopin luona taistelllessaan hankkiakseen lisää kultaa sellaisille henkilöille, joitten taskut jo ovat pullollaan rahaa.'

Ja vaimo sanoi: 'Mitä se merkitsee, mitä *sinä* tunnet ja ajattelet! *Sinä* et koskaan voi tehdä mitään!'

Ja mies sanoi: 'Oi vaimoni, tue minua, elä murra minua! Minulla ei ole tässä asiassa muuta kuin yksi tie, johon valo paistaa.'

Vaimo sanoi: 'Sinä olet hyvin epäystävällinen, etkä ollenkaan välitä mitä ihmiset meistä sanovat!' – Ja vaimo itki katkerasti ja poistui huoneesta. Mutta heti kun hän oli sulkenut oven, kuivasi hän kyyneleensä ja sanoi itsekseen: 'Nyt hän ei enää ikimääailmassa uskalla saarnata sellaista saarnaa. Hän ei uskalla vastustaa minua, kun sanon jyrkästi tahtoni.'

Ja mies ei puhunut sanaakaan kellekään, vaan meni yksin kedolle. Koko iltapäivän hän käveli edestakaisin hietikolla matalain pensaitten välissä. Ja minä kuljin hänen vieressään.

Kun ilta tuli, meni hän taas kirkkoonsa. Moni oli poissa, mutta seurakunnan vanhimmat istuivat paikoillaan, ja hänen vaimonsa oli myöskin siellä. Ja valo loisti tyhjille penkeille. Kun aika tuli, avasi hän taas sen juutalaisten kirjan, käänsi sen lehtiä ja luki: 'Jos sinä laiminlyöt niiden esille antamisen, jotka kuolemaan tuomitut ovat ja niiden, jotka ovat valmiit surmattaviksi; jos sinä sanot; katso, emme tienneet sitä! Eikö hän joka tutkii sydämet ota sitä huomioon? Ja hän, joka pitää vallassaan sinun sielusi, eikö hän tiedä sitä?'

Ja hän sanoi: 'Tänä aamuna me tutkistelimme sitä pahaa, jota tämä maa saa kärsiä sellaisten miesten käsissä, joitten tarkoituksena on hankkia rikkautta ja valtaa. Tänä iltana meidän tulee katsoa kuinka suuri syy itsellämme on siinä asiassa. Luulen että tulemme huomaamaan, että syy on meissä, eikä niissä miehissä, jotka me olemme kohottaneet korkealle.' Silloin hänen vaimonsa nousi ja läksi ulos ja moni seurasi häntä. Pikku miehen ääni kajahteli tyhjien penkkien seassa, mutta hän jatkoi edelleen.

Ja kun jumalanpalvelus oli lopussa, hän meni ulos. Ei yksikään seurakunnan vanhimista tullut häntä tervehtimään, mutta hänen seisoessaan tuli joku, hän ei nähnyt kuka, ja pisti kirjelijun hänen käteensä. Hän nosti sen ylös ja luki lyhdynvalossa, mitä oli kirjoitettu siihen lyijykynällä. Hän musersi sen kouraansa niinkuin mies musertaa esineen, joka on pistänyt myrkyllisen piston häneen. Sitten hän pudotti sen maahan, niinkuin mies pudottaa semmoisen, jonka hän tahtoo unohtaa. Hienoa sadetta vihmoi, ja hän kulki katua, kädet selän takana ja pää kumarassa. Väki kulki toisella puolen katua ja hänestä näytti, kuin hän olisi ollut aivan yksin. Mutta minä kuljin hänen takanaan."

"Entäs sitten," sanoi Peter, huomattaessaan että vieras vaikenä, "mitä tapahtui hänelle sen jälkeen?"

"Tuo kaikki tapahtui vasta viime sunnuntaina," sanoi vieras.

Oli taas hetkisen äänettömyys.

Sitten sanoi Peter: "No niin, mutta hän ei ainakaan kuollut!"

Vieras pani kätensä ristiin polvilleen. "Peter Simon Halket," sanoi hän, "helpompi on miehen kuolla, kuin seistä yksin. Se joka voi seistä yksin, voi myöskin tarvittaessa kuolla."

Peter katsoi levottomasti vieraan kasvoihin. "Minä en tahtois kuolla," sanoi hän, "en vielä. Minä täytän vasta yksikolmatta vuotta ensi syntymäpäivänäni. Tahtoisin vähän nähdä elämätä ensin."

Vieras ei vastannut.

Äkkiä Peter kysyi: "Ovatko kaikki teidän yhtiönne miehet köyhiä?"

Vieras odotti hetkisen, ennenkuin hän vastasi: "On ollut rikkaita, jotka ovat tahtoneet liittyä meihin. Oli kerran nuori mies, ja kun hän kuuli ehdot, meni hän pois murheissaan, sillä hänellä oli paljon omaisuutta."

Taas tuli hetken hiljaisuus.

"Onko siitä pitkä aika, kun tuo yhtiö perustettiin?" kysyi Peter.

"Ei ole yhtään olentoa elossa, joka voisi sen iän määrätä," sanoi vieras. "Täällä maan päälläkin se alkoi silloin, kun nämä vuoret vielä olivat nuoria, kun nuo levät tuskin olivat alullakaan kallioilla ja ihminen kohottautui vaivaloisesti ylöspäin, koska hänen jänteensä vielä olivat heikot. Noina päivinä, joita ihmiset eivät enää ota lukuunkaan, toiset ihmiset nälkäisinä söivät toisten lihaa, sillä se oli heistä hyvää. Niinä päivinäkin tapahtui, että oli yksi nainen, jonka pää oli ylempänä toisia ja ajatus terävämpi toisten ajatuksia, ja kun hän nyyppi lihaa ihmiskallosta, hän rupesi miettimään. Ja tapahtui sitten seuraavana iltana, kun miehet olivat koolla valkean ympäri ruvetakseen syömään, että hän hiipi pois, ja kun miehet menivät puun luo, johon uhri oli sidottu, oli se kadonnut. Ja he huusivat toisilleen: '*Hän*, ainoastaan *hän* sen on tehnyt, hän joka aina sanoi: Minä en pidä ihmislihasta, ihmiset ovat liian paljon minun kaltaisiani, en voi niitä syödä! Hän on hullu,' huusivat he, 'tappakaamme hänet!' Ja silloin, noina himmeinä, hämärinä aikoina, joita ihmiset eivät enää ota lukuunkaan, joita he tuskin uskovat olleiksikaan, tuo nainen kuoli. Mutta muutamien miesten ja naisten aivoissa oli syttynyt uusi ajatus. He sanoivat: 'Emme mekään tahdo syödä häntä. Ihmisliha ei maistu hyvälle.' Ja sen perästäkin, kun padat olivat täynnä ihmislihaa, nämä seisovivat syrjässä, ja puoli heimoa söi ihmislihaa, mutta toinen puoli ei syönyt. Vuosien kuluttua ei kukaan enää sitä syönyt."

Ja niinäkin päivinä, joita ihmiset eivät enää ota lukuun, kun ihminen helposti kyyristyi kävelemään nelinryömin, oli meikäläisiä maan päällä. Ja jos tahdot tietää salaisuuden, ilmoitan, että ennenkuin ihminen astui maan päällä, niinä päivinä, jolloin dicynodontti ja merihirviö, jota ei ole olemassa muualla kuin haudattuna kiveen, kutsui rakastaen puolisoaan, ja linnut, joiden jäljet näkyvät kallioissa, lentelivät auringonpaisteessa iloisesti laulaen ja huudellen toinen

toistaan, - niinäkin päivinä, jolloin ihmistä ei ollut, oli tämän kuningaskunnan aamurusko alkanut häämöittää maan päällä. Ja yhä vielä auringon noustessa ja laskiessa ja tähtien kierrellessä avaruudessa, meidän lukumäärämme kasvaa kasvamistaan.”

Vieras nousi valkean äärestä ja seiso suorana. Hänen ympärillään ja hänen takanaan oli pimeys.

”Koko maa on meidän. Ja se päivä on koittava, jolloin tähdet, katsellessaan alas tähän pyhään maahan, eivät näe pilkkuakaan, joka olisi kosteana ihmisverestä, jonka hänen lähimmäisensä on vuodattanut. Aurinko on nouseva idässä ja laskeva lännessä, luoden valoan yli koko tämän pienen pallon, mutta se ei ole missään näkevä ihmistä toisen ihmisen sortamana. Heidän pitää miekkansa vannaaksi tekemän, ja keihäänsä viikatteeksi, sillä ei yhdenkään kansan pidä toista kansaa vastaan miekkaansa nostaman, eikä silleen tottuman sotimaan. Ja ohdakkeen asemesta on nouseva havupuu, ja orjantappuran asemesta on nouseva myrttipuu, ja ihminen ei ole musertava ihmistä koko tällä pyhällä maalla. Huomispäivän aurinko on nouseva,” sanoi vieras, ”ja noille synkille kallioille on valo loistava, niin että kaikki kukkulat kimaltelevat sen säteissä. Auringon nousu ei ole varmempi kuin tuon uuden päivän koitto. Ja minä sanon sinulle, että myöskin tässä maassa, jossa me nyt seisomme, jossa tänä päivänä haavoitettujen huudot ja koston kiroukset kajahtelevat, myöskin täällä, tässä maassa, jossa mies hiipii salaa haavoittamaan vihollistaan pimeässä, ja jossa tynnörin alasta kultamaata maksetaan tuhannen sielua ja kiiltävästä loasta puoli kansakuntaa, ja jossa kotkat lihoovat ihmislihasta - tässäkin maassa se päivä on kerran koittava. Minä sanon sinulle, Peter Simon Halket, että juuri tällä kohdalla, jossa nyt seisomme, on kerran kohoava temppele. Ihmiset eivät kokoontu siihen palvelemaan sitä, joka eroittaa, vaan he seisovat vieretysten, valkoiset ja mustat, vieraat ja maan asukkaat, ja se paikka on oleva pyhä, sillä ihmiset tulevat sanomaan: Emmekö me ole veljiä ja yhden Isän lapsia?”

Peter Halket katsoi ylös ääneti. Ja vieras sanoi: ”Muutamit miehet makasivat kentällä, ja yö oli kylmä ja pimeä. Ja heidän nukkuessaan, kun yö oli pimeimmillään, yksi heistä liikahti. Kaukana idässä hän näki puoleksi suljettujen silmiluomiensa läpi aivan kuin heikon viivan, hienon kuin hiuskarva, vuorien huipuilla. Ja hän kuiskasi tovereilleen pimeässä: ’Se on aamurusko, joka on koittamaisillaan’. Mutta he mutisivat, silmät tiiviisti ummessa: ’Hän valehtelee, ei siellä ole mitään aamuruskoa’.

Siitä huolimatta päivä nousi.”

Vieras oli vaiti. Tuli leimusi punaisina kielekkeinä, jotka eivät enää värähelleet sinne tänne hiljaisessa yöilmassa. Peter Halket ryömi lähemmäksi vierasta.

”Milloin se aika tulee?” kuiskasi hän. ”Tuhannenko vuoden perästä?”

Ja vieras vastasi: ”Tuhat vuotta ei ole sen enempää kuin meidän eilispäiväinen matkamme tai tämän öinen valvomisemme, joka nyt jo lähenee loppuaan. Katso vuoria, joilla me nyt seisomme. Aika on ollut uusi ja aika on muuttunut vanhaksi sen jälkeen, kun ne tähän asetettiin. Ei puoltakaan siitä ajasta tule enää kulumaan, ennenkuin tuo aika tulee. Minä olen nähnyt sen aamuruskon häämöttävän ihmisten sydämissä.”

Peter astui lähemmä, niin että hän melkein polvistui vieraan jalkain juureen. Hänen pyssyinsä oli maassa toisella puolen tulta.

”Tahtoisin ruveta teidän yhtiönne mieheksi,” sanoi hän. ”Olen väsynyt Chartered Companyn palvelukseen.”

Vieras katsoi alas lempeästi. ”Peter Simon Halket,” sanoi hän, ”voitko kantaa sen painon?”

Ja Peter sanoi: ”Anna minulle työtä, että koettaisin.”

Oli hetken äänettömyys. Sitten vieras sanoi: ”Peter Simon Halket, vie viesti Englantiin” - Peter Halket sävähti - ”Mene tuon suuren kansan luo ja huuda voimakkaasti: ’Missä on se miekka, joka annettiin sinulle, että harjoittaisit sillä oikeutta ja jakaisit laupeutta? Kuinka tulit antaneeksi sen sellaista miesten käsiin, joitten himona on kulta, joitten janona on rikkaus, joille ihmisen sielu ja ruumis ovat pelimarkkoja vain? Kuinka tulit luovuttaneeksi pois onnenonkijain ja pelaajain omiksi ne ihmiset, jotka annettiin sinun käsiisi, aivan kuin he olisivat järjettömiä metsän petoja, joita voi ostaa ja myydä?’

Ota takaisin miekkasi, Suuri Kansa - mutta pese se ensin, ettei kätesi tahraannu sen kullasta ja verestä.

Mitä näen! Suuren Kansan miekkaa käytetään kaivamaan maasta kultaa, aivan kuin sikojen kärsät tonkivat esiin juurimukuloita! Etkö voi sitä muuhun käyttää, Suuri Kansa?

Ota takaisin miekkasi, ja kun olet sen perinpohjin kiilloittanut ja puhdistanut verestä ja loasta, kohota se sorrettujen suojaksi kaikissa maissa.

Suuren ruhtinaan tytär, varo! Sinä annoit miekkasi uskottomain ritarien käsiin. He tylsistävät sen terän ja himmentävät sen kirkkauden, ja kun tarpeen hetki tulee ja sinä tahdot antaa miekkasi toisten käsiin, huomaat sen terän tylsäksi ja kärjen katkenneeksi. Varo! Varo!’

Lausu Englannin viisaille miehille: ”Te, jotka rauhassa ja levossa suojatuissa kammioissa tuumaillette kaikkia asioita taivaassa ja maan päällä ja pidätte kaikkea tietoa omana omaisuutenanne, onko teillä aikaa ajatella tätä? Kenelle on Englanti antanut valtansa? Kuinka ne miehet sitä käyttävät, jotka ovat sen Englannilta anastaneet? Elkkää sanoko: Mitä merentakaiset kansat meitä koskevat? Eikö meillä ole kyllin mietittäviä asioita omassa maassamme? - Sinne, minne kansan järjellä ei ole aikaa mennä, sinne älkööt kansan kädetkään koskaan menkö työtä tekemään. Sinne, minne kansan mahti menee, sinne menkään myöskin kansan viisaus ja tieto sitä ohjaamaan. Voi teitä, jotka istutte rauhassa tutkimassa menneisyyttä ja tulevaisuutta - ja unohdatte nykyisyyden - teillä ei ole mitään oikeutta istua rauhassa, tietämättä mitään niiden voimien toimista, jotka te olette aseilla varustaneet ja lähettäneet kaukaisten kansojen luo. Missä on kansanne miekka - te viisaat miehet?’

Huuda Englannin naisille: "Te, jotka istuskelette komeissa suojissa, pidellen lapsia polvillanne, elkkää luulko, että se on vain hienojen uutimien kahinata ja tuulen hyminätä, jota kuulette. Kuunnelkaa tarkkaan! Eikö se liene niiden etäinen valitus, joita miekkanne hallitsee, valitus, joka hiipii luoksenne yli laajojen valtamerien, kunnes se pääsee tunkemaan teidän sisimpään pyhättöönnekin? Kuunnelkaa tarkkaan!"

Sillä Suuren Kansan naiset eivät ole täyttäneet tehtäviään sillä vain, että ovat synnyttäneet lapsia ja ruokkineet niitä rinnoillaan. Heille kaikuu lapsikansain huuto maitten ja merien yli: 'Äidin sydän, puolla meitä!' Parempi olisi teille, että kohtunne olisivat hedelmättömät ja heimonne kuolisi sukupuuttoon, kuin se, että kuulette, ettekä vastaa."

Vieras kohotti kätensä ylös puhuessaan, ja Peter näki että molemmissa oli vanhojen haavojen arpia.

"Huuda äänekkäästi Englannin työtätekeville miehille ja naisille: "Te, jotka ihmis-ikiä olette valitelleet, siksi että isäntänne rasittavat teitä, te, jotka olette sanoneet: Me kiroamme kuninkaita, jotka istuvat rauhassaan, eivätkä välitä, vaikka kansaa rasitetaan, kunhan heidän kirstunsa ovat täynnä ja vatsansa tyydytetyt, eikä heitä kiusata hallintuholilla; te, jotka olette ottaneet kuninkaan vallan häneltä pois ja istutte itse valtaistuimelta syöstyinä, eikö hänen syntinsä ole teidän syntinne tänään? Jos ihmiset lisäisivät yhdenkään tunnin teidän työaikaanne päivässä, tai tekisivät leivän, jota syötte, penniäkään kalliimmaksi, ettekö nousisi yhtenä miehenä tuota sortoa vastaan? Mutta se, mitä tehdään miehille merien takana, joita te hallitsette, se ei koske teitä. Ettehän te koskaan liene sanoneet kuten entis-aikojen kuninkaat: 'Sama se on meille kuka miekkaamme kantaa, olkoonpa vaikka ryöstäjä ja seikkailija, kunhan hän vain nimittää sitä meidän miekaksemme. Meidän täytyy peittää sen tuottamat tuhot!' - Ettekö luule että toisten kiroukset kuin omanne voivat kuulua taivaaseen? Missä on miekkanne? Kenenkä käsiin se on joutunut? Ottakaa se nopeasti takaisin ja puhdistakaa se!"

Peter Halket kyyristyi kokoon ja katsoi ylöspäin. Sitten hän huudahti: "Mestari, en voi viedä tuota viestiä, olenhan vain oppimaton poika raukka. Ja jos menisin Englantiin ja huutaisin ääneeni, sanoisivat he: 'Kuka tuo on, joka tulee saarnaamaan suurille henkilöille? Eikö hänen äitinsä ole pesijätär täällä luonamme, ja eikö hänen isänsä ollut päiväpalkkalainen, joka teki työtä kahdesta shillingistä päivässä?' Ja he nauraisivat ja pilkkaisivat minua. Ja totta puhuen, viesti on niin pitkä, etten oikein muista sitä. Anna minulle toinen työ."

Ja vieras sanoi: "Vie viesti tämän maan miehille ja naisille. Mene Zambesista merelle asti ja lausu kaikille valkoisille miehille ja naisille näin: 'Minä näin laajan kentän ja siinä oli kaksi kaunista eläintä. Laaja oli kenttä heidän ympärillään, ja maassa kasvoi runsaasti tuoksuvia yrtejä. Niin rehevä oli laidun, että ne tuskin saattoivat milloinkaan syödä loppuun sitä, mitä kasvoi heidän ympärillään. Nuo kaksi eläintä olivat toistensa näköiset, sillä ne olivat saman emon poikia. Ja minä katsoin ja näin kaukana pohjoisessa tumman pilkun taivaalla. Se oli niin pieni ja niin korkealla, että silmä tuskin saattoi huomata sitä. Sitten se lähenei lähenemistään ja liiteli sen paikan yli, missä ne kaksi eläintä söivät laitumella. Se oli lintu, jonka kaula oli paljas, nokka käyrä, kynnet pitkät ja siivet vahvat. Ja se leijaili yli kentän, missä ne kaksi eläintä olivat, ja minä näin sen laskeutuvan alas suurelle valkoiselle kiville, jossa se odotti. Pohjoisessa päin näin vielä useampia pilkkuja taivaalla, ja ne lähenivät lähenemistään sitä, joka istui kiville. Ja muutamat liitelivät eläinten yli, ja toiset hijoivat nokkia kiville. Muutamat kävelivät edes takaisin eläinten jalkojen välissä. Ja minä näin, että he odottivat jotain."

Sitten se, joka oli tullut ensimmäisenä, lensi toisen eläimen luota toisen luo, istui heidän niskalleen ja pisti noukkansa heidän korviinsa. Ja se lensi toisen eläimen luota toisen luo, ja se räpäytti siivillään, niin että eläimet sokeutuivat, ja kumpikin luuli toveriaan viholliseksi. Ja he rupesivat keskenään taistelemaan. He viilsivät halki toistensa kyljet, kunnes keto oli punaisena verestä ja maa vapisi heidän allaan. Linnut istuivat vieressä katselemassa, ja veren virratessa he astuskelivat ympäri kentän. Kun molempien eläinten voimat olivat lopussa, vaipuivat he kentälle. Silloin linnut istuivat heidän päällensä ja alkoivat herkutella, kunnes heidän vatsansa täyttyivät ja heidän pitkät, paljaat kaulansa olivat märkinä verestä. Noukat olivat syvällä kuolleiden eläimien sisälmyksissä, ja terävät, kirkkaat silmät vilkkuivat ylös. Ja se, joka oli kaikkien lintujen kuningas, noukki silmät ja söi kuolleiden eläinten sydämen. Ja kun sen vatsa oli täysi, ettei se voinut syödä enempää, se istui kiville ja räpäytti suuria siipiään.'

Peter Simon Halket, lausu Etelä-Afrikan valkoisille miehille ja naisille: "Teillä on ihana maa, te ja lapsenne ja lastenne lapset tuskin voivat sen täyttää, vaikka ojentaisitte kätenne tervetuliaisiksi jokaiselle muukalaiselle, joka tulee luoksenne asumaan ja työtä tekemään. Te olette saman puun kaksois-oksa, te olette saman äidin lapsia. Eikö tämä ihana maa ole kyllin laaja teille, vai täytyykö teidän repiä toistenne lihaa niitten käskystä, jotka tahtovat kastaa noukkansa teidän molempien sisimpiin elimiin? Katsokaa, ne kiertelevät ilmassa teidän ympärillänne."

Peter Halket melkein säpsähti ja katsoi ylöspäin, mutta ei näkynyt muuta kuin Mashonamaan tumma taivas hänen päänsä päällä.

Vieras oli ääneti ja katsoi alas tuleen. Peter Halket puoleksi syleili hänen polviaan.

"Mestari," huusi hän, "kuinka minä voin sen viestin viedä? Etelä-Afrikan hollantilaiset eivät kuuntelisi minua, sillä he sanoisivat että olen englantilainen. Ja englantilaiset sanoisivat: 'Kuka tuo mies on, joka tulee saarnaamaan rauhaa, rauhaa, rauhaa? Eikö hän ole ollut täällä vuoden verran, ja hänellä ei ole osakkeita ainoassakaan yhtiössä? Voiko hän sanoa mitään, jota ansaitsisi kuulla? Jos hänellä olisi hiukankaan kykyä, olisi hän hankkinut itselleen ainakin viisituhatta puntaa!' Ja he eivät tule kuuntelemaan minua. Anna minulle toinen tehtävä!"

Vieras sanoi: "Vie viesti yhdelle ainoalle ihmiselle. Hae hänet, olkoonpa hän hereillä tai nukkumassa, syömässä tai juomassa, ja sano hänelle: 'Missä ne ovat ne ihmissielut, jotka sinä ostit?'"

Ja jos hän vastaa ja sanoo sinulle: 'En ole ostanut mitään ihmissieluja! Ne sielut, jotka ostin, olivat koiransieluja,' silloin kysy häneltä tämä kysymys: 'Missä ovat -'

Ja jos hän keskeyttää sinut huutaen: 'Se on valhe, se on valhe! Minä tiedän mitä aiot sanoa. Mitä minä tiedän sanantuojuista? Olenko koskaan peljännyt brittiläistä hallitusta? Se on kaikki valhetta!' Silloin elä kysele häneltä sen enempää. Mutta sano: oli kerran virvatuli. Se leimahteli ja välähteli ja himmeni ja sammui - eikö kukaan siitä välittänyt.

Sehän oli vain virvatuli.

Ja oli kerran valo: Ihmiset asettivat sen korkealle tulitorniin, että se levittäisi valoaan kaikille ihmisille, jotka olivat merellä, niin että he näkisivät sen varman loiston ja löytäisivät sataman ja välttäisivät kareja.

Ja tuo valo välähti ja hulmuili miten tahansa. Se loisti tuonne, loisti tänne. Milloin se kiilui sinisenä, milloin vihreänä, milloin punaisena, ja vihdoin se hävisi kokonaan ja sitten lehahti palamaan uudelleen. Purjehtijat kaukana merellä tähystelivät tarkkaan sitä kohtaa, jossa he tiesivät että tulen piti tuikkia, sanoen: 'Ei ole hätää, se suuri valo kyllä johtaa meitä, kun lähestymme kallioita.' Ja pimeinä öinä miehet purjehtivat yhä lähemmäksi ja lähemmäksi, ja sydänyön aikana he törmäsivät kallioihin tulitornin juurella ja suistuivat pohjaan.

'Mitä on tehtävä tuolle tulelle, koska se ei ollut virvatuli, ja koska ihmiskädet nostivat sen korkealle loistamaan ja toiset ihmiset luottivat siihen? Eikö se olisi sammutettava?'

Ja jos hän vastaa sinulle sanoen: 'Mitä minä välitän ihmisistä? Ne ovat hulluja, hulluja kaikki! Kuolkoot!' - kerro heille tämä kertomus: 'Oli kerran pienoinen puro. Se puhkesi ilmoille lumen alta vuoren harjanteella, ja lumi muodosti ensin holvikaton sen yli. Se lirsi kirkkaana ja sinisenä kuin taivaankansi sen yläpuolella, ja lumiäyräät olivat sen kehtona. Se saapui vihdoin paikkaan, jossa lumi loppui, ja kaksi tietä oli sen edessä valittavissa sen juoksulle. Toinen kulki vuoren vieremillä kallioiden ja kivien ohi ja pitkin aurinkoisia rinteitä alas mereen. Toinen syöksyi syvään rotkoon. Puro epäröi. Se pyörähтели ja vaahtosi, yritteli ensin toista tietä ja sitten toista. *Ehkä* olisi voinut käydä siten, että se olisi uurtanut uran ohi kallioiden ja kukkulain ja pitkin vuorten vieremiä, ja kyntänyt vaon itselleen sinne, missä ei ennestään mitään väylää ollut. Äyräät olisivat ruvenneet vihannoimaan, ja päivänkukka olisi kukoistanut sen rannikoilla. Öisin tähdet olisivat tuikkineet sen pinnalla ja päivällä aurinko olisi lämmitellyt sen lauhkeita laaksomaita. Metsäkyyhkyen olisi laatinut pesänsä puihin sen rantamille, ja tyyntä soittoaan soitellen puro olisi vihdoin löytänyt laajan meren, jonka etäistä kutsua kaikki vedet kuuntelevat.

Mutta se epäröi. - Ehkäpä olisi käynyt niin, että jos joku olisi poistanut yhden ainoan kiven sen tieltä, se olisi uurtanut uransa ohi kallioiden ja kivien ja löytänyt vihdoin laajan meren - ehkä olisi käynyt niin! Mutta siellä ei ollut yhtään kättä kiveä poistamassa. Puro kokosi voimansa ja - (se ehkä tahtoi kiirehtien virrata meren helmaan!) - syöksyi kuiluun.

Kallioseinät sulkivat sen sinne. Yhdeksänsadan sylen syvyydellä se lepäsi hiljaisena, mustana lammikkona. Vihreät levät riippuivat kallioseinistä. Ei auringonsäde päässyt sinne tunkemaan, ja tähdet eivät voineet tuikkia siellä öisin. Lammikko lepäsi hiljaa ja äänetönnä. Sitten, koska se oli elävä eikä voinut levätä, se kokosi voimansa ja valui hiljalleen mullan läpi ja murtuneiden kalliolohkareiden lomitse edemmäksi. Ja se hiipi esille syvässä laaksossa, ja vuoret ympäröivät sitä joka taholla. Ja puro nauroi itsekseen: 'Ha, haa! Täällä minä muodostan suuren järven, oikein meren!' Ja se valui ja valui sinne täyttäen puolet laaksoa. Mutta siitä ei syntyntykään järveä, - suuri neva vain - sillä vedellä ei ollut mitään tietä, jota myöten se olisi päässyt ulos, ja se mätäni. Ruoho kuihtui sen rannoilla, ja puut pudottivat lehtensä ja mätänivät vedessä. Metsäkyyhky, joka oli rakentanut pesänsä sinne, lensi vuorille, sillä sen poikaset kuolivat. Kivillä istui sammakoita, ja rannan ruoho oli keltaista. Yöllä kokoontui paksu, valkea usva veden yli, niin että tähdet eivät voineet pilkoittaa sen läpi, ja päivällä hieno valkea sumu peitti veden, että auringonsäteet eivät voineet päilyä sen pinnalla. Eikä kukaan ihminen aavistanut, että nevan vesi kerran oli alkanut uransa kirkkaana ja sinisenä lumen alla vuoren kukkulalla. Eikä kukaan tiennyt sitäkään, että yhden ainoan kiven vierittäminen pois tieltä olisi saattanut puron juoksemaan toisaalle ja riemussa yhtymään mereen''.

Vieras oli vaiti hetkisen.

Sitten hän sanoi: "Jos hän vastaa sinulle sanoen: 'Mitä minä siitä välitän! Mitä rotkot ja vuorten huiput minua liikuttavat? Kultra on todellista ja valta, jolla voin musertaa ihmisiä käteni viittauksella!' silloin elä virka hänelle sen enempää.

Mutta jos hän sattumalta kuuntelisi sinua, silloin sano hänelle tämä ainoa asia selvästi korvaan, että hän varmasti kuulee sen: 'Aamu koittakoon harmaana ja päivä puhjetkoon pimeänä ja myrskyisenä, mutta iltaruskon loiste voi ikipäiviksi huuhtoa pois muiston aamun synkkyyydestä ja puolipäivän pimeydestä. Ja kaikki ihmiset tulevat sanomaan: 'Oi tätä päivän ihanuutta!' - Jos virta on vuotanut alas, se ei ikinä enää pääse nousemaan, mutta - *ihmissielulle se ei koskaan ole liian myöhäistä.*'

Ja jos hän nauraa ja sanoo: 'Sinä hullu! Mies voi muuttua juurta jaksain ollessaan nuorempi kuin kaksikymmentä vuotta, hän voi muuttua vielä ennen kolmeakymmentäkin, mutta neljäkymmenen vanhana hän ei enää muutu. Pitäisikö minun, joka neljäkymmenen kolmen vuoden kuluessa olen etsinyt kultaa ja voimaa, nyt ruveta etsimään jotain muuta? Tahdot kai että minusta tulisi Jesus Kristus! Kuinka voin olla oma itseni ja joku toinen mies samalla?' Vastaa hänelle silloin: 'Syvällä jokaisen ihmislapsen sydämessä on enkeli, mutta muutamilla on siivet laskeutuneet lepoon. Herätä oma enkelisi! Se on suurempi ja voimakkaampi kuin monen muun miehen enkeli. Nouse ylöspäin sen avulla!'

Mutta jos hän kiroo sinua ja sanoo: 'Minulla on kahdeksan miljoonaa rahoja, ja minä en välitä Jumalasta enkä ihmisistä,' - silloin elä vastaa mitään, vaan kumarru ja kirjoita pari sanaa hänelle''.

Vieras kumartui eteenpäin ja kirjoitti sormellaan tulen valkoiseen tuhkaan. Peter Halket kumartui katsomaan, ja hän näki ne kaksi sanaa, jotka vieras oli kirjoittanut.

Sitten vieras sanoi: "Sano hänelle: 'Vaikka sinä kuinka koettaisit tehdä tuota nimeä kuolemattomaksi tässä maassa, vaikka sinä kirjoittaisit sen kultahietaan ja koristaisit sen timanteilla ja liittäisit sen yhteen ihmisverellä, jota on vuodatettu Zambesista mereen asti, niin kuitenkin -" Vieras osoitti jalallaan noita kahta sanaa. Peter Halket katsoi alas ja näki ainoastaan tasaista valkoista tuhkaa sillä kohdalla, missä sanat olivat olleet.

Vieras sanoi: "Ja jos hän vieläkin kiroaisi sinua ja sanoisi: 'Koko Etelä-Afrikassa ei ole ainoatakaan miestä tai naista, jota minä en voisi ostaa rahoillani! Kun saan Transvaalin, voin ostaa vaikka itse Kaikkivaltiaan Jumalan, jos tahdon!'

Silloin sano hänelle tämä ainoa asia: *'Sinun rahasi on katoava sinun kanssasi!'* ja jätä hänet."

Oli hetken aikaa kuolon hiljaisuus. Sitten vieras ojensi kätensä. "Mutta jättäessäsi hänet, muista tämä: 'Ei se ole teko, vaan tahto, joka iskee leiman ihmissieluun. Se joka on musertanut kansakunnan, ei tee suurempaa syntiä kuin se, joka iloitsee vähäpätöisimmän olennon kuolontuskista. Nevan seisova vesi ei ole vähemmän myrkyllistä tippa tipottain, kuin tuo mahtava suo kokonaisuudessaan, vaikka sen vaikutuspiiri on pienempi. Se joka on toivonut olevansa ja tekevänsä, mitä tuo mies on ollut ja tehnyt, hän on tuo mies, vaikka hänellä ei ole ollutkaan voimia toteuttaa tahtoaan. Muista vielä tämä asia: - Maan päällä on syntynyt muutamia Jumalan poikia, joita ihmiset sanovat neroiksi. Aikaisessa nuoruudessaan kukin joutuu tiehaaraan ja saa valita, minkä tien hän tahtoo. Hänellä on lahjoja itseään ja muita varten. Mutta elä koskaan unhoita, olkoonpa hänen vaalinsa minkä kaltainen tahansa, että hänen hartioillaan on raskaampi taakka kuin kenenkään muun hartioilla - kaikki on hänelle avoinna ja hänen vaalipiirinsä on ääretön - ja jos hän käyttää voimaansa väärin, niin ennemmin ihmiset itkekööt kuin kirotkoot, sillä hän oli syntynyt Jumalan poikana."

Oli taas äänettömyys. Sitten Peter Halket kiersi kätensä vieraan jalkojen ympäri. "Mestarini," huusi hän, "en uskalla viedä tuota viestiä. Eipä silti, että ihmiset sanoisivat: 'Katsokaa ratsumies Peter Halketia, jonka me kaikki tunnemme, joka on pitänyt naisia ja ampunut neekereitä, nyt hänestä on tullut profeetta!'" Mutta siksi en voi, että tuo kaikki on totta. Enkö minä ole toivonut -" ja Peter Halket olisi paljastanut koko sielunsa, mutta vieras esti häntä.

"Peter Simon Halket," sanoi hän, "onko väliä tinastako vai kullatusta hopeasta se torvi on tehty, joka sotaan kutsuu? Eikö kutsu ole pääasia? Entä jos lähettäisin naisen tahi lapsen viestiäni viemään: onko totuus vähemmän totta, siksi että sen julistajaa ylenkatsotaan? Kumpiko on ikuinen, suuko, joka totuutta puhuu, vai itse totuuden sana? Mutta jos tahdot, niin mene ja sano: 'Minä Peter Halket, syntisin kaikista, joka olen himoinnut naisia ja kultaa, joka olen rakastanut itseäni ja vihannut lähimmäisiäni, minä -'" Vieras katsoi alas hänen ja lasi kätensä lempeästi hänen päälleen. "Peter Simon Halket," sanoi hän, "kovemman työn annan sulle tehtäväksi, kuin ikinä vielä olet tehnyt. Sillä pienellä alalla, jossa sinun tahtosi hallitsee täällä maan päällä, tulee sinun toteuttaa Jumalan valtakunta tänä päivänä. Rakasta vihollisiasi, tee hyvää niille, jotka sinua vihaavat. Kulje aina eteenpäin katsomatta oikealle tai vasemmalle. Elä välitä siitä, mitä ihmiset sinusta sanovat. Puolusta poljetuita, vapauta vangituita. Jos vihollisesi isoo, syötä häntä, jos hän janoo, juota häntä!"

Omituinen ilo ja lämpö valtasi Peter Halketin hänen polvistuessaan maassa. Tuntui aivan samalta kuin ennen pikku lapsena, kun äiti puristi häntä syliinsä. Hän ei nähnyt enää muuta ympärillään kuin lempeän, kirkkaan valon. Mutta hän kuuli äänen huutavan: "Koska sinä olet rakastanut laupeutta - ja vihannut sortoa -"

Kun ratsumies Peter Halket kohottautui ylös, hän näki vieraan poistuvan. Hän huusi: "Mestarini, anna minun tulla sinun kanssasi." Mutta vieras ei kääntynyt. Ja kun hänen vartalonsa eteni pimeässä, näytti Peter Halketista, kuin se olisi kasvanut yhä suuremmaksi ja suuremmaksi. Ja kun se laskeutui alas kallion rinnettä, luuli Peter vielä hetkisen näkevänsä vieraan pään, ja sen ympärillä oli kalpea, valkoinen valo. Sitten se katosi.

Ja Ratsumies Peter Halket istui yksinään kalliolla.

II.

Oli kuuma päivä. Aurinko valoi säteitään muutamien harvojen puitten yli ja surkastuneisiin pensaisiin sekä pitkään heinään ja kuivaneisiin virran uomiin. Kaukana taivaankannella, niin korkealla että silmä tuskin kantoi sinne, lenteli kotkia etelään päin, jossa neljänkymmenen peninkulman alalla oli hävitetty neekerikyliä, ja jossa kaksisataa mustaa ruumista makasi auringonpaisteessa.

Erään korkean, monihaaraisen puuryhmän alla, ruohon ja matalain pensaiden seassa, melkein täydellisesti kuivaneen virran rannalla oli pienoinen leiri.

Joukko oli kadottanut muulinsa, ja odottaen saavansa ne takaisin se oli viipynyt täällä jo seitsemän päivää. Kolme kuormallista ruokavaroja, joita heidän piti viedä suureen leiriin, oli vedetty puitten alle, ja niiden yli oli heitetty purjevaate, joka samalla oli suojana muutamille miehille. Toiselle puolelle pientä avonaista kenttää, johon tämä leiri oli sijoitettu, oli kiinnitetty toinen pienempi purjevaate kahden seipään väliin, muodostamaan kömpelötekoisen teltan, ja vasemmalla hiukan syrjässä muusta leiristä, matalien pensaiden luona, oli kapteenin kellonmuotoinen teltta korkean puun alla. Kellonmuotoisen teltan edessä oli lyhyt surkastunut puu. Sen paksu valkoinen runko oli täynnä kyhmyjä ja pahkoja, ja kaksi surkastunutta, epämuodostunutta oksaa ojentautui käsivarsien tavoin kahden puolen runkoa.

Tämän puun edustalla kulki eräs mies edes takaisin, pyssy olalla, pää kumarassa ja katse maahan luotuna, auringon paahaessa hänen olkapäitään.

Kolme tai neljä tulta paloi leirissä eri paikoissa. Kolmessa keitettiin maissia ja riisiä, jota miehet nyt saivat ravinnokseen, kun tina-astioissa säilytetty liha oli loppunut. Neljännessä, jota neekeripoika vartioi, valmistettiin hiukan maukkaampi ateria kapteenille.

Useimmat miehet olivat nyt poissa leiristä. Neekerit olivat menneet ottamaan kiinni muuleja, jotka oli löydetty kukkuloiden välissä, muutaman penikulman päässä, ja valkoiset miehet olivat menneet katsomaan, eikö olisi mahdollista saada ammutuksi jotain riistaa, jolla hiukan voisi höystää maissipatoja, ja myöskin ottamaan selkoa seudusta. Tosin kyllä kaikki neekerikylät olivat hävitetyt kolmenkymmenen penikulman piirissä. Siellä ei ollut mustia enemmän kuin lapsen kädessä on karvoja, ja itse metsän pedotkin näyttivät kadonneen.

Kahden seipään väliin kiinnitetyn vaatteen suojassa makasi kolme valkoista miestä, joiden toimenä oli tarkastaa patoja ja vahtia kenttää.

He olivat kaikki kolme Englannin siirtomaalaisia, ja he loikoilivat maassa vatsallaan koettaen saada aikaa kulumaan puhelemalla niitä näitä ja vetelemällä savuja piipuistaan hitaasti ja huolellisesti, sillä tupakka oli kallista leirissä.

Parin pensaan alla muutaman kyynärän päässä makasi iso ratsumies, jonka kansallisuus oli epävarma, mutta jonka otaksuttiin olevan kotoisin jostakin Suur-Britannian kolkasta, ja joka oli matkustanut ympäri maailmata. Hänen sanottiin olleen kolme vuotta pakkotyössä rosvousyrityksestä Australiassa, mutta ei mitään varmaa tietty hänen entisyydestään. Hän oli ollut vahdissa puolet yöstä ja lepäsi nyt selällään, käsivarret kasvoilla, mutta leukapielet liikkuivat hitaasti hänen pureskellessaan tupakkakääröä. Silloin tällöin hänen kääntyessään aukeni suu ja paljasti kaksi riviä keltaisia hampaan pätkiä hyvin punaisissa ikenissä.

Nuo kolme siirtomaan englantilaista eivät olleet huomaavinaan häntä. Kaksi heistä, jotka tupakoivat hiljalleen, olivat isokokoisia, vankkaruumiisia, hartiat hiukan kapeat, kuten usein siirtomaan europalaisilla kolmannessa polvessa, olkootpa ne hollantilaisia tai englantilaisia. Heidän kasvojensa ilme oli tyyni ja hyvänsuopa, kuten useimmilla muillakin siirtomaan europalaisilla, jotka kasvavat kaukana suurista kaupungeista. Kolmas oli pienempi, jäntevämpi ja harvinaisen hermostunut lajia, nenä käyrä, kasvot keltaiset ja terävät sekä ilme tyytymätön. Hän puhui kiivaasti ja toverit kuuntelivat.

”Sen minä sanon teille”, hän löi kädellään punaiseen hiekkaan, ”täällä me olemme ja saamme pari teelusikallista viinaa yöksi, kun hänen telttansa takana on kymmenen tyhjää shampanjapulloa. Ja meidän täytyy elää maissilla, jota kuljetamme hevosten ruuaksi, mutta hän syö pihviä ja muita herkuja ja elää kuin lordi! Se saattaa käydä päinsä vakinaisessa väessä, he tietävät mikä heitä odottaa, ja heillä on oikeita herrasmiehiä päällikköinä. Sitä voi kestää millaista ruokaa tahansa, kun tietää millainen päällikkö on johtamassa. Englantilaiset upseerit ovat kerrassa herrasmiehiä. Se joka on palvellut siinä rykmentissä, jossa Selous nyt –”

”Jaa, Selous on *mies!*” huudahtivat molemmat toiset ottaen piipun suustaan.

”Niin, niin, sitä hän minä juuri sanoin. Mutta nuo tuommoiset, jotka eivät ole tulleet toimeen maanviljelijöinä, tai kauppiaina, tai taivas tiesi minä, ja joitten ystävät Englannissa eivät lopuksi tienneet mitä tehdä heille, heidät lähetetään tänne meidän kiusaksemme! Se on kirottu häpeä! Tahtoisinpa tietää, enkö minä olisi yhtä hyvä kuin kuka tahansa noista, jotka herrastelevat täällä. Vaikka heidän ystävilleen onkin rahaa.” Hän vilkaisi tuikeasti kellomaiseen telttaan päin. ”Jos me saisimme oikeita englantilaisia upseereja –”

”Oh,” sanoi suurin miehistä, jolla huolimatta kookkaisuudestaan oli lapsen yksinkertaisen hyväluontoisuuden ilme kasvoissaan, ”tuo tulee siitä että sinä itse et ole kyllin suuri keikari. Hänestä tuolla tehdään eversti tai kenraali ennen pitkää. Minä nimitän heitä kaikkia kenraaleiksi tai eversteiksi täällä, sillä se on varminta. Elleivät he olekkaan sitä tänään, ovat he sitä huomenna!”

Tämä oli olevinaan sukkeluus, ja tällaisessa kuumuudessa ja näin ikävässä maailmassa saattoi todellakin nauraa mille tahansa. Kolmas mies hymyili, mutta ensimmäinen puhuja pysyi vakavana.

”Sen minä vain sanon,” sanoi hän, ”että kyllä minä noille lurjuksille opettaisin, jos he olisivat jättäneet jonkun minun omaisistani tänne murhattavaksi, sillä aikaa kun he itse läksivät hulluttelemaan Transvaaliin. Jos minun äitini tai sisareni olisi tullut surmatuksi täällä, olisin ottanut pistoolini ja ampunut mäsäksi tuon suuren Panjandrumin aivot, ja kaikki pienemmät herrat olisivat sitten saaneet mennä samaa tietä. On se koko hallitusta se tämän maan hallitus! Ensin ne houkuttelevat ihmisiä tänne asumaan, ja sitten viedään joka ikinen aseisiin kykenevä mies maasta rosvousretkelle kultaa hakemaan Transvaalista, ja me saamme kärsiä koko katkeran puolen asiasta. Minusta on joka ikinen mies ja nainen, joka silloin tapettiin täällä, Chartered Companyn murhaama.”

”Hm, Jameson teki vain, mitä käskettiin. Hänen piti totella kuten meidän muiden. Ei hän itse sitä juonta keksinyt, mutta hän on saanut rangaistuksen.”

”Kuka käski hänen kuunnella heitä? Minkälainen se on tämä mainio hallitus, josta he puhuvat niin paljon? Kuusi vuotta sitten minä tulin tähän maahan, ja siitä lähtien olen tehnyt työtä kuin neekeri, ja mitä minulla nyt on, tai mitä on muilla miehillä, jotka ovat tehneet kovaa työtä kunniallisina maanviljelijöinä? Kaikki mitä maa tuottaa, menee muutamien suurien herrojen taskuun tuolla puolen merta ja joillekuille keikareille täällä. Jos Englanti ottaisi Chartered Companyn haltuunsa huomenna, mitä luulisitte sen huomaavan? – Sen, että kaikki mikä on arvokasta tässä maassa, on annettu yksityisille yhtiöille, joitten taskut täyttyvät yhä enemmän ja enemmän, maan lähestyessä perikatoaan! Shakaalit syövät lihat hevosten raadoista ja pyytävät jalopeurat nuolemaan luita.”

”Oh, odotahan hiukkasen, niin sinäkin saat osasi,” sanoi kaunis mies. ”Olen ollut täällä viisi vuotta ja minulle on annettu lukemattomia lupauksia, vaikk’ei niistä vielä sen kummempaa ole kehittynyt, mutta jonakin päivänä kai minäkin saan osani, jos vain pidän suuni kiinni! Jos he vaatisivat minun kirjoittamaan nimeni paperin alle, jossa vakuutetaan että herra Tuo Tuolla – hän nyökäytti päätään kellomaiseen telttaan päin – ei ikimaailmassa ole ollut humalassa eikä osaa kiroilla ollenkaan, piirtäisin puumerkkini paikalla sen alle, jos saisin hyvän palkan. Minä voisin sietää sellaista lahjomista hyvin paljon, jos se kerrankin sattuisi minun kohdalleni.”

Miehet nauroivat kuivaa naurua, ja kolmas mies, joka ei vielä ollut virkkanut mitään, käännähti selälleen ja otti piipun suustaan.

”Sen minä sanon,” virkkoi hän, ”että jokainen täällä, joka on saanut pienen palan maata ja koettaa siinä tehdä rehellistä työtä, on pahanpäiväisesti kyllästynyt tähän narrisotaan. Jos meillä olisi ollut pari sellaista miestä kuin entis-ajan Curry ja Bowker alusta alkaen täällä, ei tällaista ikinä olisi tapahtunut. Nyt ei milloinkaan voi aavistaa, milloinkaa tuo verinen lysti alkaa tai loppuu aina vähäksi aikaa. Aina kun on asettunut työhön, saa tavallisesti lähteä sotaan. Se on helkkarin mukava olemassa sellainen sota, jota voi käännellä ja väänellä mielin määrin.”

Kolmas mies kääntyi taas hitaasti vatsalleen; ”*Ei ole aikaa alistumiseen. Me sodimme Matabeleä vastaan taas huomenna,*” hän sanoi merkitsevästi.

Toverit nauraa hymähtelivät hiljaa. Pensaitten alla lepäävä mieskin hellitti suutaan hiukan ja näytti keltaisia hampaitaan, vaikka hänen silmänsä vielä olivat suljetut ja käsivarsi kasvojen yli.

”Minä odotan alituisen,” sanoi se suuri, kaunis mies, ”että kerran saamme nähdä kaikkien neekeripäälikköjen allekirjoittaman paperin, jossa sanotaan kuinka paljon he rakastavat brittiläistä etelä-afrikkalais yhtiötä, ja kuinka onnellisia he ovat Panjandrumin vallassa, ja kuinka äärettömän hyvä hän on heille. Ja sitten he antavat rahaa muistopatsaan pystyttämiseksi hänelle. Ei ole olemassa sitä seikkaa, jota ei lahjomalla saisi aikaan.”

Kolmas mies makasi taas selällään, laiskasti tutkien kättään, jota hän piti kasvojensa yläpuolella. ”Mitä Raamatussa seisookaan patsaasta,” sanoi hän hitaasti, ”jolla oli vaskiset lanteet ja vatsa, mutta jalat savesta?”

”En minä tiedä, mitä Raamatussa seisoo,” sanoi kiihkeä mies, ”minä aion mennä katsomaan että patani ei kuohu yli reunojensa. Sinun palaa kai pohjaan?”

”Eikä pala. Minä käskin kapteenin passaripoikaa katsomaan sitä – mutta luultavasti hän ei ole sitä tehnyt. Panetko sinä riisiä maissin sekaan?”

”Täytyy. Ei ole minulla muuta kuin yksi astia. Eikä ne miehet siitä välitä. Sehän on vain hiukan vaihetusta tavallisiin herkkuihin, ymmärräthän!”

Vilkaskasvoinen mies astui nelikulmaisen kentän yli tulensa luo, ja heti sen jälkeen toisetkin miehet nousivat ja menivät joko katsomaan omia patojaan tai nukkumaan rattaiden alle. Suuri siirtomaalainen jäi yksin. Hänen tulensa paloi tyydyttävästi noin viidenkymmenen jalan päässä, ja hän pani käsivartensa ristiin maahan sekä nojasi otsaansa niihin ja katseli laiskasti pieniä muurahaisia, jotka kiitivät edes takaisin punaisessa hiekassa juuri hänen nenänsä alla.

Suuri hiljaisuus oli laskeutunut yli kentän. Silloin tällöin joku oksa risahti tulella ja heinäsiikat sirisivät puitten tyvessä, mutta paitsi vahtia, joka astui edes takaisin pienen lakkapäisen puun ohi kapteenin teltan edustalla, ei ainoatakaan olentoa nähty liikkuvan kentällä, ja pensaitten alla makaavan ratsumiehen kuorsaaminen kuului puolen kentän yli.

Keskipäivän paahtava kuumuus oli ylimmillään.

Vihdoin kuului joku tulevan pitkän heinikon ja pensaitten läpi, joita ei oltu poistettu leirin ympäriltä, ja siellä näkyi mies, toisessa kädessä pyssy ja toisessa lintu, jonka hän oli ampunut. Hän oli nähtävästi englantilainen, joka ei ollut vielä kauvan ollut poissa Europasta, sillä hänen ihonsa oli verevä, vaikka se jo olikin hieman päivettynyt. Hänen kasvonsa punottivat nyt kuumuudesta, mutta kirkkaat siniset silmät ja hienot kasvonpiirteet eivät kumminkaan menettäneet vähääkään miellyttävästä tunteellisuudesta.

Hän astui siirtomaalaisen luo ja pudotti lintunsa hänen eteensä: ”Tuossa kaikki, mitä olen kyennyt saamaan,” sanoi hän.

Sitten hänkin heittäytyi maahan ja työnsi pyssynsä höllänä lerpattavan telttakankaan alle.

Siirtomaalainen kohotti päätään ja otti linnun, kohottamatta kyynäspäitään maasta. ”Minä panen sen pataan, niin saadaan maistaa hiukan muuta kuin tuota ijankaikkista maissia,” sanoi hän ja alkoi nyppiä lintua.

Englantilainen otti hatun päästään ja työnsi hienon, kostean tukkansa pois otsalta.

”Aivan näännyksissä, niinkö?” sanoi siirtomaalainen ja vilkasi häneen ystävällisesti. ”Minulla on vielä pari pisarata pullossani.”

”Ei, kyllä minä tämän kestan varsin hyvin. On hiukan lämmin vain.” Hän yskähti vähän ja nojasi päätään käsivarteensa. Hänen silmänsä seurasivat konemaisesti siirtomaalaisen liikkeitä, tämän puuhaillessa linnun kanssa. Hän oli lähtenyt Englannista päästäkseen keuhkotaudistaan, ja hän oli tullut Mashonamaahan, jossa hän saattoi elättää henkensä ulkotyössä ja vapauttaa vanhempansa pitämästä huolta hänestä.

”Mitä Halket tuolla puuhailee?” kysyi hän äkkiä kohottaen päätään.

”Etkö sinä ollut täällä tänä aamuna?” kysyi siirtomaalainen. ”Etkö sinä tiedä, että heillä oli helkkarin mellakka?”

”Kellä?” kysyi englantilainen, puoleksi kohottautuen olkapäilleen.

”Halketilla ja kapteenilla.” Siirtomaalainen lakkasi nyppimästä lintua. ”Voi taivas, et ikinä varmaan ole sellaista nähnyt!”

Englantilainen istui nyt suorana ja tähysteli pensaitten yli sinne päin, missä Halketin kumarassa oleva pää näkyi, kun hän astuskeli edes takaisin.

”Mitä hän tekee tuolla auringonhelteessä.”

”Hän on vahdissa,” sanoi siirtomaalainen. ”Luulin että sinä olit täällä, kun se tapahtui. Se on paraimpia juttuja, mitä ikinä olen kuullut!” Hän vierittäytyi puoleksi kyljelleen ja nauroi muistellessaan tapahtumaa. ”Se oli niin, että muutamat miehistä menivät alas virralle hakemaan tuoreita vesipaikkoja, ja siellä he löysivät erään neekerin, joka oli piiloutunut maakoloon virran äyräässä, tuskin viidensadan jalan päässä täältä. He löysivät sen konnan siten, että ensin keksivät pienen polun, jonka hän oli polkenut kovaksi kolostaan vesipaikalle, aivan kuin piikkisika. He saivat hänet kiinni kuin suuren muurahaisnieliläisen kolossaan, jonka suulla kasvoi pensas, ettei sitä voinut nähdä. Hän oli nähtävästi ollut siellä kauvan aikaa, sillä lattia oli täynnä kalanluita, jäännöksiä lätäköistä pyydetyistä kaloista, ja kepin paksuinen juuri oli puoleksi loppuun nakerreltu. Hän itse oli haavoittunut ja hänellä oli sääressä kaksi pyssynkuulaa, mutta nyt hän jo osasi käydä. Oli aivan selvää, että hän vain odotteli meidän poislähtöämme pyyhkäistäkseen muille seuduille heimonsa jälkiä hakemaan. Hän oli inhoittavan näköinen tuo kerpukin syömä neekeri, kuten neekerit tavallisesti ovat, oltuaan syömättä

kauvan aikaa.

No niin, he laahasivat hänet tietysti kapteenin eteen, joka noitui ja kirosi ja sanoi että neekeri oli vakooja, ja että hän oli hirtettävä huomenna. Kapteeni tuumaili hirtättävä hänet jo tänä iltana, mutta pääjoukko saavuttaa ehkä meidät vielä tänään, ja siksi hän arveli parhaaksi odottaa, mitä eversti sanoisi. Mutta ellei pääjoukkoa kuulu tänään, olisi neekeri hirtettävä ensi työksi huomisaamuna, tai ammuttava, se oli yhtä varma kuin auringon nousu. Kapteeni komensi poikia sitomaan neekerin tuohon pieneen puun pahaseen teltan edustalla. Säät sidottiin nahkaremmillä ja toinen nahkaremmi pantiin kiinni vyötäisistä, kolmas kaulasta.”

”Mitä neekeri arveli?” kysyi englantilainen.

”Hän ei virkkanut yhtään mitään. Koko leirissä ei paitsi sitä olisi ollut sieluakaan, joka olisi ymmärtänyt yhtään sanaa hänen puheestaan, jos hän olisi yrittänyt sanoa mitään. Leirin mustat pojat eivät ymmärrä hänen kieltään. Minä arvelen että hän on yksi noita samoja peijakkaita, joita me ahdistelimme tässä tuonoin puhdistaussamme tuon pensaikon tuolla. Mutta sitä minä en kykene käsittämään, kuinka hän on voinut kiivetä alas pitkin tuota virran äyrästä, jalka semmoisessa tilassa, kuin se silloin mahtoi olla. Hän ei yrittänyt tapella, kun me otimme hänet kiinni, tuijotti vain eteensä – kauhua luultavasti. Hän on varmaan ollut oikein jättiläisen kokoinen piru ennen haavoittumistaan.

No niin, me olimme juuri saaneet hänet kiinni puuhun, ja kapteeni oli menossa teltaansa kostuttamaan kaulaansa, ja me muut seisomme ympärillä katselemassa, kun samassa tuokiassa Halket astuu esiin ja nykää otsatukkaansa – tiedäthän tuon hänen tapansa? Voi Herra siunatkoon, jos olisit nähnyt sitä komentoa! En elämässäni sitä unohda!” Siirtomaalainen oli pakahtua naurusta. ”Hän alkoi: ‘Saanko puhua teille, herra kapteeni?’ hyvin juhlallisesti, aivan kuin jonkun suuren lähetystön johtaja. Sitten hän yhtäkkiä puhkesi puhumaan – voi taivas sitä sanatulvaa! Se oli aivan kuin sunnuntaioulupoika, joka laskettaa ulkoa kappaleen Raamatusta yhtä vauhtia, eikä aio lopettaa, ennenkuin on päässyt läksyn päästä päähän.”

”Mitä hän sanoi?” kysyi englantilainen.

”Oh, hän alkoi sillä, että kuinka me tiesimme että tuo neekeri oli ollenkaan vakooja, ja että sehän olisi hirveä asia, jos tappaisimme hänet tietämättä varmaan kuinka asia oli. Ehkä hän vain piileskeli siellä siksi, että hän oli haavoitettu. Ja sitten rupesi veli Halket selittämään, että nuo neekerithän taistelivat oman maansa puolesta. Taistelisimmehan mekin ranskalaisia vastaan, jos he tulisivat ottamaan Englantia pois meiltä. Ja neekerit ovat urhoollista väkeä, ‘jos suvaitsette, herra kapteeni’ – (joka viides minuutti hän nykäsi otsatukkaansa sanoen, ‘jos suvaitsette, herra kapteeni’) – ja jos meidän täytyy taistella heitä vastaan, niin meidän pitäisi muistaa että he taistelevat vapautensa edestä; ja meidän ei pitäisi ampua vankejamme siksi, että ne ovat mustia, koska emme ampuisi niitä, jos ne olisivat valkoisia!

Sitten hän alkoi puhdasta, sekoittamatonta saarnanuottia! Sinä et voi kuvailla, kuinka hullua se oli! Kaikki ihmiset ovat veljiä ja Jumala rakastaa mustia yhtä paljon kuin valkoisia. Mashonalaiset ja matabeleläiset olivat köyhää, tietämätöntä kansaa. Meidän pitäisi pitää huolta heistä. Ja sitten hän alkoi hokea, että meidän pitäisi päästää tuo mies menemään. Meidän pitäisi antaa hänelle evästä matkalle ja käskä häntä menemään oman kansansa luo opettamaan heille, että me emme ole tulleet tänne ottamaan heidän maatansa, vaan opettamaan ja rakastamaan heitä. ‘Se on vaikea asia se, herra kapteeni, että meidän pitää rakastaa neekereitä, mutta meidän täytyy koettaa, meidän täytyy koettaa!’ – Ja joka viides minuutti hän vakuutti: ‘Minä luulen tuntevani sen miehen, herra kapteeni, en ole aivan varma siitä, mutta luulen hänen olevan Lo-Magundista päin!’ – aivan kuin kukaan elävä olento välittäisi siitä onko neekeri roisto Lo-Magundista tai mistä tahansa muualta! Hän sanoi sen ainakin viisitoista kertaa. Ja sitten hän alkoi taas: ‘Minä en ollenkaan väitä olevani parempi kuin Te tai kuka tahansa muu, herra kapteeni. Minä olen yhtä huono kuin kukaan muu mies leirissä, ja minä tiedän sen.’ Ja taas hän läksi alusta, kertoen meille kaikki syntinsä ja jatkoi sitten näin: ‘Minä olen oppimaton, typerä mies, herra kapteeni, mutta minun täytyy puolustaa neekeriä, sillä hänellä ei ole ketään muuta!’ Ja sitten hän sanoi: – ‘Jos te annatte minun viedä hänet Lo-Magundisiin, herra kapteeni, en pelkää ollenkaan. Minä kerron siellä kansalle, että me emme tahdo heidän maataan ja heidän naisiaan, vaan me tahdomme heitä veljiksemme rakastamaan meitä. Jos te vain annatte minun mennä, herra kapteeni, niin minä toimitan rauhan, herra kapteeni!’”

Siirtomaalainen hytkähteli naurusta.

”Mitä kapteeni sanoi?” kysyi englantilainen.

”Kapteeniko? Tiedäthän että pieninkin asia saa hänet noitumaan niin, että maa tärisee, mutta nyt hän seiso vain käsivarret retkottaen velttoina kummallakin kyljellä ja silmät tuijottaen ja naama punastuen yhä punaisemmaksi ja punaisemmaksi. Hän ei saanut muuta suustaan kuin: ‘Herrajumala!’ Minä odotin vain että hän halkeisi. Ja Halket seiso siinä katsoen häntä suoraan silmiin, aivan kuin hän ei olisi nähnyt ollenkaan meitä muita siinä ympärillä.”

”Mitä kapteeni teki?”

”Heti kun Halket oli kääntynyt pois, kapteeni alkoi kirotta niin sujuvasti, että olisi luullut hänen kiinnittäneen joka kirouksen hännän seuraavan kirouksen päähän. Se oli melkein yhtä hauskaa kuin itse Halketin esitelmä. Ja kun hän oli lopettanut ja tointunut hiukan, määräsi hän, että Halketin piti käydä edes takaisin koko päivän ja vahtia neekeriä. Ja sitten hän määräsi, että jos pääjoukko ei saavu tänä iltana, on neekeri ammuttava ensi työksi huomisaamuna, ja se työ oli Halketin toimitettava.”

Englantilainen säpsähti: ”Mitä Halket sanoi?”

”Ei mitään. Hän on marssinut tuolla nyt koko päivän, pyssy olalla.”

Englantilainen katsoi kirkkailla silmillään sinne päin, missä Halketin pää tuon tuostakin vilahti näkyviin.

”Vieläkö neekeri on kiinni puussa?”

"Vielä. Kapteeni kielsi ketään lähestymästä häntä tai antamasta hänelle ruokaa ja juomaa koko päivänä, mutta –", siirtomaalainen katsahti sinne päin, missä mies makasi pensaitten alla, ja lisäsi sitten matalammalla äänellä: "Tänä aamuna, pari tuntia sitten, Halket lähetti kapteenin neekeripojan pyytämään minulta juomavettä. Minä otaksuin, että se oli Halketille itselleen ja arvelin, että poikaparka oli vallan näännyksissä marssimisestaan siellä paahtavassa auringonpaahteessa. Minä lähetin siis hänelle vettä leilistäni. Menin sitten katsomaan minne juoma-astiani oli joutunut ja näin että neekeripoika oli mennyt tiehensä ja tuossa aivan kapteenin teltan edustalla, vallan oven edessä seisoi Halket juottamassa neekeriroistoa minun juoma-astiastani. Nahkaremmi oli niin tiukasti neekerin kaulan ympäri, että hänen täytyi juoda hyvin hitaasti, ja Halket piteli siinä astiata hänen suullaan! Jos kapteeni olisi sattunut vilkaisemaan ulos! Hu-hui! Minä en olisi tahtonut olla Halketina silloin!"

"Luuletteko että hän aikoo koettaa saada Halketia ampumaan neekerin?" kysyi englantilainen.

"Tietysti. Hän on itse ilmeinen piru. Ja parasta olisi, ettei Halket nostaisi melua siitä, sillä itseään hän vain sillä vahingoittaisi."

"Hänen palvelusaikansa loppuu huomisoltilana!"

"Niin, mutta ei huomisaamuna. Ja minä en Halketina rupeaisi meluamaan siitä. Täällä ei ole hyvä joutua riitaan vallanpitäjien kanssa. Yksi neekeri enemmän tai vähemmän, mitä se merkitsee? Hän joutuisi kumminkin ammutuksi jollakin toisella tavalla tai kuolisi nälkään, elleimme me häntä tapa."

"Ei ole hauska ampua miestä, jolla on kädet ja jalat sidottuina," sanoi englantilainen rypistäen hiukan kauniin kaarevia kulmakarvojaan.

"Oh, eivät he tunne samalla lailla, nuo neekerit, kuin me. Minä näin kerran kuinka eräs mies meni ammuttavaksi, katsoi suoraan pyssyn suuhun ja kaatui noin vain! – virkkamatta sanaakaan. Niillä ei ole mitään tunteita noilla neekereillä. En usko että ne välittävät kovinkaan paljon elämästä tai kuolemasta, niinkuin me."

Englantilaisen katseet olivat yhä vielä kiinni pensaikossa, jonka takaa Halketin pää vähän väliä vilahti näkyviin.

"Heillä ei ole mitään oikeutta käskeä Halketia tekemään sitä – ja hän ei tule sitä tekemään!" sanoi englantilainen hitaasti.

"Et suinkaan sinä vain aikone olla niin hullu että sekaannut asiaan?" sanoi siirtomaalainen, katsoen uteliaasti englantilaiseen. "Se ei maksa vaivaa. Minä olen päättänyt, etten ikinä puhu sanaakaan, tapahtuipa mitä tahansa. Mitä se hyödyttäisi? Otaksutaanpa että joku nyt valittaisi tuosta Halketin jutusta, jos hänet pakoitetaan ampumaan neekeri vastoin tahtoansa. Mitä siitä seuraisi? Puoli tusinaa miestä maksettaisi puhumaan siihen suuntaan kuin päälliköt tahtoisivat – ottamaan lukuun tuollaisia –", hän osoitti peukalollaan sinne missä ratsumies nukkui – "jotka ovat maksettuja vakoojia. Minä luulen että hän ilmoittaa itse kapteenistakin ylipäälliköille. Kaikki sähkösanomat parannetaan, ennenkuin ne lähetetään täältä. Se vain saadaan aikaan, mitä Chartered Company tahtoo. Täällä on monta kunnan poikaa, mutta kuinka monen meistä luulet olevan siinä tilassa, että hän voisi heittää pois kaikki menestyksen toiveet Mashonamaassa puolustaakseen Halketia, vaikkapa hän joutuisi oikein aimo kahakkaan yhtiön kanssa? Minä pidän itse hyvin paljon Halketista, hän on kerrassaan kunnan poika, ja hän on usein auttanut minua – viime yönäkin hän otti minun vahtivuoroni kun olin kalpea ja väsynyt – ja minä tahtoisin tehdä jotain hänen hyväkseen. Mutta, sanon sen suoraan, en voisi enkä tahtois hypätä vallanpitäjien nokalle hänen enkä kenenkään muunkaan tähden. Minulla on tyttö odottamassa tuolla siirtomaissa, ja hän on jo odottanut minua viisi vuotta. Meidän naimisemme riippuu kokonaan siitä, kuinka hyvissä kirjoissa olen yhtiössä. Sanon sen suoraan, en aio joutua riitaan sen kanssa. Tulin tänne ansaitsemaan rahaa ja aion täyttää aikeeni! Jos toisten ihmisten tekee mieli iskeä pänsä kiveen, niin iskekööt kernaasti minun puolestani, mutta heidän ei pidä odottaman että minä seuraisin heidän esimerkkiään. Tämä ei ole se maa, jossa mies saa suoraan sanoa ajatuksensa."

Englantilainen nojasi kyynäspäätään maahan. "Ja Union Jack^[3] on kumminkin liehuvinaan meidän ylitsemme."

"Niin on. Mutta siinä on musta viiva merkitsemässä Chartered Companya", nauroi siirtomaalainen.

"Vaivaako sinua koskaan painajainen?" kysyi englantilainen äkkiä.

"Minua? Joskus." Hän katsoi uteliaasti toveriinsa. "Kun olen syönyt liiaksi, kiusaa painajainen."

"Minua se on kiusannut yhtä mittaa siitä asti, kun tänne tulin," sanoi englantilainen. "Tuntuu kuin avara maailma minua painaisi – kokonainen maapallo, ja minä olen kuin hyttynen sen alla. Koetan nostaa sitä, mutta turhaan. Ja siis minä makaan hiljaa sen alla – ja annan sen musertaa minut!"

"Sepä omituista että painajainen vaivaa sinua täällä näin ylhäällä," sanoi siirtomaalainen, "täällä ei syötetä liiaksi."

Oli hetken äänettömyys. Siirtomaalainen nyppi höyheniä linnusta, ja englantilainen katseli muurahaisia.

"Muista," sanoi siirtomaalainen vihdoin, "että minä en väitä kapteenin menetelleen väärin tässä tapauksessa. Halket on ollut pahanpäiväinen aasi. Hän ei koskaan tullut oikein entiselleen sen yön jälkeen, jonka hän vietti eksesissä kalliolla. Kun me löysimme hänet aamulla, oli hän niin sikeässä unessa kuin kuollut, me emme voineet saada häntä hereille, mutta kylmyys ei ollut niin ankara, että hän olisi paleltunut. Hän ei ikinä ole tullut entiselleen sen jälkeen. Hän on hiukan omituinen, antaa ruokansa neekeripojille ja jakaa viinansa toisille tovereille iltasin. Itsekseen hän on paitsi sitä aina, kuten tiedät. Toiset pojat luulevat, että häneen tarttui kuume, kun hän silloin käveli ympäri pitkässä ruohikossa. Mutta minä en usko, että syy on siinä. Minä luulen että se oli yksin olo kentällä, joka hänet muutti. Oletko sinä koskaan ollut sillä lailla yksin kentällä kokonaisia vuorokausia ilman ainoatakaan elävää olentoa, jolle olisit voinut puhua? Minä olen, ja sen minä sanon, että jos olisin jäänyt sinne vielä kolmeksi vuorokaudeksi, olisin tullut joko hulluksi tai uskonnolliseksi. Ne yöt sen tekevät, yöt, jolloin tähdet tuikkivat ylhäällä, ja ympärillä on kuolon hiljaisuus. Ja sinä vain

ajattelet ja ajattelet ja ajattelet! Mieleen muistuu kaikenlaisia asioita, joita ei ole ajatellut vuosikausiin. Minä rupesin vihdoin puhumaan itsekseni ja uskottelemaan itseäni toiseksi mieheksi. Olin ulkona seitsemän päivää, ja Halket oli vain yhden päivän. Mutta minä luulen varmaan, että se oli yksinäisyys, joka hänet muutti. Nuo tähdet ovat kamalia ja se hiljaisuus, joka syntyy aamupuoleen!" Hän nousi ylös. "On kovin sääli Halketia, sillä hän on kunnan poika. Mutta ehkä hän vielä siitä paranee."

Hän läksi astumaan padalle päin lintu kädessään. Hänen mentyään englantilainen kääntyi selälleen ja makasi käsivarsi otsalla.

Korkealla, korkealla puitten harvojen oksien lomitse, kirkaalla sinisellä Afrikan taivaalla hän näki kotkien lentävän etelään päin.

Samana iltana miehet istuivat illallistaan syömässä nuotiovalkeiden ympärillä. Pääjoukko ei ollut saapunut, ja muulit oli tuotu leiriin. Aikaisin seuraavana aamuna piti lähteä matkalle.

Halket oli vapautettu toimestaan, ja nyt hän oli heittäytynyt maahan hiukan erilleen ryhmästä, joka istui valkean ympärillä.

Siirtomaalainen ja englantilainen olivat sanoneet kaikille miehille, että Halketin piti saada olla rauhassa, ja häneltä ei saanut kysellä mitään. Miehet, jotka pelkäsivät siirtomaalaisen jättiläiskokoa ja englantilaisen jäntevyyttä, jättivät Halketin rauhaan. He nauruivat ja puhelivat valkean ääressä, suuren siirtomaalaisen ammentaessa maissia ja riisiä lautasille, jotka hän jakeli miehille. Hän ojensi yhden Halketille, joka makasi melkein hänen takanaan nojautuen kyynäspäähänsä. Vähään aikaan Halket ei syönyt mitään, sitten hän otti pari lusikallista ja nojautui taas kyynäspäähänsä.

"Ethän sinä syö mitään, Halket," sanoi englantilainen iloisesti, katsahtaen häneen.

"Minun ei ole nälkä nyt," sanoi Halket. Vähän ajan perästä hän otti punaisen nenäliinansa ja kaatoi siihen huolellisesti lautasensa sisällyksen sekä solmi sen kääröksi. Sen hän asetti viereensä maahan ja laskeutui taas kyynäspäensä varaan.

"Etkö tule hiukan lähemmäksi tulta, Halket?" kysyi englantilainen.

"Ei, kiitos, yö on lämmin."

Vähän ajan perästä Peter Halket veti esiin vyöstään pienen jahtiveitsen, jolla oli karkeatekoinen puuvarsi. Pieni, sileä kivi oli hänen vieressään, ja hän hieroi veistä edes takaisin siihen, vähän väliä tunnustellen sormellaan terää. Vähän ajan kuluttua hän pisti sen taas vyöhönsä, nousi hitaasti, otti pienen käärönsä ja läksi astumaan telttaa kohti.

"Hänellä on ollut kova päivä," sanoi siirtomaalainen. "Jopa luulen hänen mielellään lähtevän levolle."

Sitten kaikki miehet tulen ympärillä alkoivat puhella vapaasti tästä tapahtumasta. Pitäisikö kapteeni sanansa huomenna? Tottelisiko Halket? Oliko kapteenilla oikeutta käskää yhtä miestä yksin ampumaan, eikä useita, kuten tavallista? Eräs miehistä sanoi, että hän ampuisi hyvin mielellään Halketin sijasta, jos häntä vain käskettäisi. Miksi Halket oli käyttäytynyt kuin hupsu?

Niin he puhelivat kello yhdeksään asti, jolloin englantilainen ja siirtomaalainen läksivät pois levolle. He löysivät Halketin nukuksissa aivan teltan laidassa, kasvot kankaaseen päin. Ja he laskeutuivat levolle hiljaa, etteivät häiritseisi häntä.

Kello kymmenen koko leiri oli nukuksissa, paitsi kaksi miestä, jotka olivat vahdissa ja astuskelivat toisesta päästä leiriä toiseen, pysyäkseen valveilla, tai seisoivat puheskellen suuren nuotiovalkean ääressä, joka vielä paloi leirin laidassa.

Kapteenin teltassa paloi valkea koko yön kuultaen ohuen telttakankaan läpi ja levittäen valoa maahan teltan ympärillä, mutta muutoin oli leiri kuollut ja hiljainen.

Puoli yksi kuu oli laskeutunut, ja ainoastaan tähdet tuikkivat suurella Afrikan taivaalla.

Silloin Peter Halket nousi ylös, kohotti hiljaa telttavaatetta ja ryömi ulos. Kentän etäisimmällä laidalla hän nousi pystyyn. Hänen käsivarrellaan riippui punainen nenäliinamytytty sisällyksineen. Hetkisen hän katseli tähtisikeröitä taivaalla, sitten hän astui pitkään ruohikkoon ja läksi kulkemaan pois päin leiristä. Mutta vähän ajan kuluttua hän kääntyi alas virran uomaan. Hän käyskenteli pitkin sitä hetkisen. Sitten, vähän ajan perästä, hän istautui äyräälle, riisui raskaat saappaat jalastaan ja heitti ne viereiseen ruohikkoon. Sitten hän läksi astumaan hiljaa ja varpaillaan pitkin pientä polkua, jonka miehet olivat polkeneet käydessään hakemassa vettä virrasta. Se johti suorastaan kapteenin teltalle ja tuon pienen lakkapään puun luo, jonka runko kiilui valkeana, ja kaksi kyhmyistä oksaa ojentihe molemmille puolille. Tultuaan neljänkymmenen askeleen päähän sieltä, Peter Halket seisahtui. Kaukana toisella puolen leiriä molemmat vahdissa olevat miehet seisoivat puhellen leirivalkean ääressä. Kuolon hiljaisuus vallitsi muualla leirissä. Valo kapteenin teltasta valaisi pienen puun rungon selvästi, mutta teltasta ei kuulunut ääntä eikä liikettä.

Hetkisen Peter Halket seiso liikkumatta ja astui sitten puun luo. Musta mies riippui valkoista runkoa vastaan, niin tiiviisti siihen sidottuna, että hän näytti yhteenkasvaneelta siihen. Hänen kätensä olivat sidotut sivulle ja pää riippui rinnalla. Hänen silmänsä olivat kiinni ja kaikki hänen jäsenensä, jotka kerran olivat olleet voimakkaat, retkottivat veltostuneina, niin että nivelet pullistuivat ulos. Villainen tukka oli siivoton ja paksu ja riippui hujan hajan pitkinä tönköinä. Iho oli käynyt karkeaksi nälästä ja ilmasta.

Remmit olivat hiukan hieroneet hänen nilkkojaan, ja pieni verivirta oli tehnyt maan mustaksi hänen jalkojensa alla.

Peter Halket katsoi hänen. Mies näytti kuolleelta. Hän kosketti hiljaa neekerin käsivartta ja pudisteli sitä sitten hiukkasen.

Mies avasi silmänsä hitaasti, kohottamatta päätään ja katsoi Peteriin väsyneiden silmäluomiensa alta. Elleivät silmät olisi liikkuneet, olisi niitä voinut luulla kuolleen ihmisen silmiksi.

Peter nosti sormensa huulilleen - "Hst! hst!" sanoi hän.

Mies riippui tylsänä, yhä vieläkin katsellen Peteriä.

Nopeasti Peter Halket polvistui ja otti veitsen vyöstään. Yht'äkkiä jalkoja sitovat remmit olivat poikki leikatut. Seuraavana hetkenä hän oli leikannut remmit vyötäisiltä ja kaulasta. Kaikki remmit putosivat maahan käsivarsista, ja mies seisoj vapaana. Ymmällään, tylsistyneenä hän seisoj siinä, pää vieläkin rinnalla, ja tuijotti Peteriin.

Nopeasti Peter pisti punaisen mytyn käsivarreltaan neekerin käteen.

"Ari-tsemaia! Hamba! Loup! Mene!" kuiskasi Peter Halket, käyttäen sanoja kustakin afrikkalaisesta kielestä, jonka hän tunsij. Mutta musta mies seisoj liikkumatta, tuijottaen häneen kuin kivettynyt.

"Hamba! Sucka! Mene!" kuiskasi Peter, osoittaen kädellään.

Ymmärryksen valo välähti samassa neekerin kasvoissa, ja sitten alkoi hurja pako. Sanomatta sanaakaan, äänetönnä, niinkuin tiikeri hyppää villiä koiria pakoon, yhdellä ainoalla pitkällä, pehmeällä harppauksella, aivan kuin hän olisi ollut haavoittumaton ja terve, hän kääntyi ja hävisi ruohikkoon. Se sulkeutui hänen jälkeensä, mutta kun hän juoksi, risahelivat oksat ja lehdet hänen jalkainsa alla.

Kapteeni avasi telttansa oven. "Kuka siellä?" huusi hän.

Peter Halket seisoj puun juurella veitsi kädessä.

Melu herätti koko leirin. Miehet juoksivat esiin, pyssyn laukauksia kuului, ja unen horroksissa olevat miehet syöksyivät ylös, tarttuen aseisiinsa. Pienen puun luota kuului pyssyn paukahdus, ja huuto kajahti yli koko leirin: "Mashonalaiset vapauttavat vakoojan!"

Kun miehet saapuivat kapteenin teltalle, näkivät he, että neekeri oli mennyt, ja Peter Halket makasi suullaan puun juurella, pää kapteenin teltiltaan päin.

Kuului hurja äänien sekasorto. "Kuinka monta heitä oli?" "Minne ne nyt ovat menneet?" "Ne ovat ampuneet Peter Halketin!" - "Kapteeni näki kuinka he ampuivat hänet." - "Olkaa varuillanne, he voivat palata takaisin milloin tahansa!"

Kun englantilainen saapui paikalle, astuivat toiset miehet syrjään, sillä he tiesivät, että hän oli tutkinut lääketiedettä. Hän polvistui Peter Halketin viereen.

"Hän on kuollut," sanoi hän hiljaa.

Kun he käänsivät hänet selälleen, polvistui siirtomaalainen toiselle puolen ruumista, kädessään pieni lyhty.

"Mitä te siinä hulluttelette, miehet?" huusi kapteeni. "Luuletteko maksavan vaivaa hakea jälkiä kaiken tämän polkemisen perästä! Menkää vahtimaan leiriä joka taholta!"

"Minä lähetän neljä neekeriä," lisäsi hän englantilaiselle ja siirtomaalaiselle, "kaivamaan haudan. Paras olisi haudata hänet heti, odottamisesta ei ole mitään hyötyä. Me lähdemme aikaisin huomisaamuna."

Heidän jäätyään yksin, paljasti englantilainen Peter Halketin rinnan. Siinä oli pieni haava vasemmalla puolella, ja aivan pääläessa oli toinen haava, joka varmaan oli syntynyt sen jälkeen, kun hän jo oli kaatunut.

"Omituista, mitä hän mahtoi tehdä täällä?" sanoi siirtomaalainen. "Kovin pieni tuo haava, eikö totta?"

"Pistolin luoti," sanoi englantilainen, peittäen rinnan.

"Pistoolin - -"

Englantilainen katsoi häneen, omituinen loiste silmissä.

"Sanoinhan sinulle, että hän ei tule tappamaan sitä neekeriä. - Katso - tänne -" Hän otti veitsen, joka oli pudonnut Peter Halketin kädestä, ja sovellutti sen leikattuun nahkaremmiin maassa.

"Mutta ethän väittäne -" Siirtomaalainen tuijotti häneen silmät selällään. Sitten hän vilkaisi kapteenin teltiltaan päin.

"Sitä juuri väitän, että - Mene ja tuo hänen päällystakkinsa, käärimme hänet siihen. Ellei maksa vaivaa puhua ihmisen eläessä, ei myöskään maksa vaivaa puhua hänen kuoltuaan!"

He ottivat hänen päällystakkinsa ja etsivät sen taskuista, olisiko siellä jotain, joka osoittaisi, mistä hän oli tullut ja kutka olivat hänen ystäviään. Mutta taskuissa ei ollut mitään muuta kuin tyhjä pullo, nahkakukkaro, jossa oli kaksi shillingia ja pieni käsin kudottu lakki.

Sitten he käärivät Peter Halketin päällystakkiin ja panivat sen pienen lakin hänen päähänsä.

Ja tunti sen jälkeen, kun Peter Halket oli seissyt teltan edustalla katsellen ylös, hän makasi sen pienen puun alla, yllään tasaiseksi poljettu punainen hiekka, johon mustan miehen ja valkoisen miehen veri oli sekaantunut.

Lopun yötä miehet istuivat valkeiden ympärillä keskustellen tapahtumasta ja peljäten hyökkäystä.

Mutta englantilainen ja siirtomaalainen menivät telttaansa ja rupesivat levolle.

”Luuletko että he panevat toimeen tutkimuksen?” kysyi siirtomaalainen.

”Mistä syystä? Hänen palvelusaikansa olisi loppunut huomenna.”

”Aiotko sinä sanoa mitään?”

”Mitä hyötyä siitä olisi?”

He makasivat pimeässä tunnin verran ja kuuluivat miesten puhelevan ulkona.

”Uskotko sinä Jumalaan?” sanoi englantilainen äkkiä.

Siirtomaalainen säpsähti: ”Tietysti minä uskon!”

”Minäkin uskoin ennen,” sanoi englantilainen. ”Minä en uskonut teidän Jumalaanne, mutta minä uskoin johonkin, joka oli suurempi kuin saaton käsittää ja joka liikkui tässä maailmassa, niinkuin sielu liikkui ruumiissa. Ja minä luulin että se toimi siten, että syyn ja seurauksien laki, joka hallitsee aineellista maailmata, myöskin hallitsi henkistä maailmata. Tarkoitin, että se, jota me kutsumme oikeudeksi, olisi valtiaana. Nyt en enää usko sitä. Mashonamaassa ei ole Jumalata.”

”Huh! Elä puhu noin!” huudahti siirtomaalainen tyytymättömänä. ”Joko sinäkin joudut päästäsi pyörälle kuin Halket parka?”

”Ei, täällä ei ole Jumalata,” sanoi englantilainen. Hän kääntyi toiselle kyljelleen, eikä sanonut sen enempää, ja vähän ajan perästä siirtomaalainen nukkui.

Ennen päivän koittoa seuraavana aamuna miehet kuormittivat tavaransa ja läksivät matkalle.

Kello viiden aikaan rattaat olivat kulussa ja miehet astuivat tai ratsastivat niiden edellä ja jälessä. Kenttä, jossa leiri oli ollut, oli tyhjä, ellemmme ota lukuun muutamia rikkinäisiä pulloja, tyhjiä tinalaatikoita ja kiviä, joiden ympärillä nuotiovalkeat olivat palaneet ja missä vielä oli kuumaa tuhkaa.

Pienen puun juurella englantilainen ja siirtomaalainen vielä keräilivät kiviä kokoon. Heidän hevosensa seisoivat vieressä satuloituina.

Iso ratsumies tuli samassa ratsastaen heidän luokseen. Kapteeni oli lähettänyt hänet takaisin kysymään, mitä he täällä vielä hulluttelivat ja käskemään heitä joutumaan muitten mukaan.

Miehet nousivat hevostensa selkään seuratakseen häntä, mutta englantilainen kääntyi satulassaan ja katsoi taakseen. Aamuaurinko valaisi leiriä varjostavien korkeiden puiden harvoja oksia ja loi säteitään pieneen lakkapäähän puuhun, sen valkoiseen runkoon ja ojennettuihin käsivarsiin sekä kivikasaan sen juurella.

”Se oli se yö silloin kallioilla, joka sen teki!” sanoi siirtomaalainen surullisesti.

Mutta englantilainen katsoi taakseen. ”En tiedä,” sanoi hän, ”eikö hänellä nyt liene parempi kuin meillä.”

Sitten he ratsastivat joukon jälkeen.

[1] Siitä pitää kaikkein tuntemman teidän minun opetuslapsikseni, jos te keskenänne rakkauden pidätte.

[2] Afrikanderien Liitto on järjestetty hollantilainen valtiollinen puolue, jonka avulla Rhodes työskenteli ja joka tuki häntä.

[3] Englannin lippu. Suoment. muist.

*** END OF THE PROJECT GUTENBERG EBOOK RATSUMIES PETER HALKET MASHONAMAASTA ***

Updated editions will replace the previous one—the old editions will be renamed.

Creating the works from print editions not protected by U.S. copyright law means that no one owns a United States copyright in these works, so the Foundation (and you!) can copy and distribute it in the United States without permission and without paying copyright royalties. Special rules, set forth in the General Terms of Use part of this license, apply to copying and distributing Project Gutenberg™ electronic works to protect the PROJECT GUTENBERG™ concept and trademark. Project Gutenberg is a registered trademark, and may not be used if you charge for an eBook, except by following the terms of the trademark license, including paying royalties for use of the Project Gutenberg trademark. If you do not charge anything for copies of this eBook, complying with the trademark license is very easy. You may use this eBook for nearly any purpose such as creation of derivative works, reports, performances and research. Project Gutenberg eBooks may be modified and printed and given away—you may do practically ANYTHING in the United States with eBooks not protected by U.S. copyright law. Redistribution is subject to the trademark license, especially commercial redistribution.

START: FULL LICENSE
THE FULL PROJECT GUTENBERG LICENSE
PLEASE READ THIS BEFORE YOU DISTRIBUTE OR USE THIS WORK

To protect the Project Gutenberg™ mission of promoting the free distribution of electronic works, by using or distributing this work (or any other work associated in any way with the phrase “Project Gutenberg”), you agree to comply with all the terms of the Full Project Gutenberg™ License available with this file or online at www.gutenberg.org/license.

Section 1. General Terms of Use and Redistributing Project Gutenberg™ electronic works

1.A. By reading or using any part of this Project Gutenberg™ electronic work, you indicate that you have read, understand, agree to and accept all the terms of this license and intellectual property (trademark/copyright) agreement. If you do not agree to abide by all the terms of this agreement, you must cease using and return or destroy all copies of Project Gutenberg™ electronic works in your possession. If you paid a fee for obtaining a copy of or access to a Project Gutenberg™ electronic work and you do not agree to be bound by the terms of this agreement, you may obtain a refund from the person or entity to whom you paid the fee as set forth in paragraph 1.E.8.

1.B. “Project Gutenberg” is a registered trademark. It may only be used on or associated in any way with an electronic work by people who agree to be bound by the terms of this agreement. There are a few things that you can do with most Project Gutenberg™ electronic works even without complying with the full terms of this agreement. See paragraph 1.C below. There are a lot of things you can do with Project Gutenberg™ electronic works if you follow the terms of this agreement and help preserve free future access to Project Gutenberg™ electronic works. See paragraph 1.E below.

1.C. The Project Gutenberg Literary Archive Foundation (“the Foundation” or PGLAF), owns a compilation copyright in the collection of Project Gutenberg™ electronic works. Nearly all the individual works in the collection are in the public domain in the United States. If an individual work is unprotected by copyright law in the United States and you are located in the United States, we do not claim a right to prevent you from copying, distributing, performing, displaying or creating derivative works based on the work as long as all references to Project Gutenberg are removed. Of course, we hope that you will support the Project Gutenberg™ mission of promoting free access to electronic works by freely sharing Project Gutenberg™ works in compliance with the terms of this agreement for keeping the Project Gutenberg™ name associated with the work. You can easily comply with the terms of this agreement by keeping this work in the same format with its attached full Project Gutenberg™ License when you share it without charge with others.

1.D. The copyright laws of the place where you are located also govern what you can do with this work. Copyright laws in most countries are in a constant state of change. If you are outside the United States, check the laws of your country in addition to the terms of this agreement before downloading, copying, displaying, performing, distributing or creating derivative works based on this work or any other Project Gutenberg™ work. The Foundation makes no representations concerning the copyright status of any work in any country other than the United States.

1.E. Unless you have removed all references to Project Gutenberg:

1.E.1. The following sentence, with active links to, or other immediate access to, the full Project Gutenberg™ License must appear prominently whenever any copy of a Project Gutenberg™ work (any work on which the phrase “Project Gutenberg” appears, or with which the phrase “Project Gutenberg” is associated) is accessed, displayed, performed, viewed, copied or distributed:

This eBook is for the use of anyone anywhere in the United States and most other parts of the world at no cost and with almost no restrictions whatsoever. You may copy it, give it away or re-use it under the terms of the Project Gutenberg License included with this eBook or online at www.gutenberg.org. If you are not located in the United States, you will have to check the laws of the country where you are located before using this eBook.

1.E.2. If an individual Project Gutenberg™ electronic work is derived from texts not protected by U.S. copyright law (does not contain a notice indicating that it is posted with permission of the copyright holder), the work can be copied and distributed to anyone in the United States without paying any fees or charges. If you are redistributing or providing access to a work with the phrase “Project Gutenberg” associated with or appearing on the work, you must comply either with the requirements of paragraphs 1.E.1 through 1.E.7 or obtain permission for the use of the work and the Project Gutenberg™ trademark as set forth in paragraphs 1.E.8 or 1.E.9.

1.E.3. If an individual Project Gutenberg™ electronic work is posted with the permission of the copyright holder, your use and distribution must comply with both paragraphs 1.E.1 through 1.E.7 and any additional terms imposed by the copyright holder. Additional terms will be linked to the Project Gutenberg™ License for all works posted with the permission of the copyright holder found at the beginning of this work.

1.E.4. Do not unlink or detach or remove the full Project Gutenberg™ License terms from this work, or any files containing a part of this work or any other work associated with Project Gutenberg™.

1.E.5. Do not copy, display, perform, distribute or redistribute this electronic work, or any part of this electronic work, without prominently displaying the sentence set forth in paragraph 1.E.1 with active links or immediate access to the full terms of the Project Gutenberg™ License.

1.E.6. You may convert to and distribute this work in any binary, compressed, marked up, nonproprietary or

proprietary form, including any word processing or hypertext form. However, if you provide access to or distribute copies of a Project Gutenberg™ work in a format other than “Plain Vanilla ASCII” or other format used in the official version posted on the official Project Gutenberg™ website (www.gutenberg.org), you must, at no additional cost, fee or expense to the user, provide a copy, a means of exporting a copy, or a means of obtaining a copy upon request, of the work in its original “Plain Vanilla ASCII” or other form. Any alternate format must include the full Project Gutenberg™ License as specified in paragraph 1.E.1.

1.E.7. Do not charge a fee for access to, viewing, displaying, performing, copying or distributing any Project Gutenberg™ works unless you comply with paragraph 1.E.8 or 1.E.9.

1.E.8. You may charge a reasonable fee for copies of or providing access to or distributing Project Gutenberg™ electronic works provided that:

- You pay a royalty fee of 20% of the gross profits you derive from the use of Project Gutenberg™ works calculated using the method you already use to calculate your applicable taxes. The fee is owed to the owner of the Project Gutenberg™ trademark, but he has agreed to donate royalties under this paragraph to the Project Gutenberg Literary Archive Foundation. Royalty payments must be paid within 60 days following each date on which you prepare (or are legally required to prepare) your periodic tax returns. Royalty payments should be clearly marked as such and sent to the Project Gutenberg Literary Archive Foundation at the address specified in Section 4, “Information about donations to the Project Gutenberg Literary Archive Foundation.”
- You provide a full refund of any money paid by a user who notifies you in writing (or by e-mail) within 30 days of receipt that s/he does not agree to the terms of the full Project Gutenberg™ License. You must require such a user to return or destroy all copies of the works possessed in a physical medium and discontinue all use of and all access to other copies of Project Gutenberg™ works.
- You provide, in accordance with paragraph 1.F.3, a full refund of any money paid for a work or a replacement copy, if a defect in the electronic work is discovered and reported to you within 90 days of receipt of the work.
- You comply with all other terms of this agreement for free distribution of Project Gutenberg™ works.

1.E.9. If you wish to charge a fee or distribute a Project Gutenberg™ electronic work or group of works on different terms than are set forth in this agreement, you must obtain permission in writing from the Project Gutenberg Literary Archive Foundation, the manager of the Project Gutenberg™ trademark. Contact the Foundation as set forth in Section 3 below.

1.F.

1.F.1. Project Gutenberg volunteers and employees expend considerable effort to identify, do copyright research on, transcribe and proofread works not protected by U.S. copyright law in creating the Project Gutenberg™ collection. Despite these efforts, Project Gutenberg™ electronic works, and the medium on which they may be stored, may contain “Defects,” such as, but not limited to, incomplete, inaccurate or corrupt data, transcription errors, a copyright or other intellectual property infringement, a defective or damaged disk or other medium, a computer virus, or computer codes that damage or cannot be read by your equipment.

1.F.2. LIMITED WARRANTY, DISCLAIMER OF DAMAGES - Except for the “Right of Replacement or Refund” described in paragraph 1.F.3, the Project Gutenberg Literary Archive Foundation, the owner of the Project Gutenberg™ trademark, and any other party distributing a Project Gutenberg™ electronic work under this agreement, disclaim all liability to you for damages, costs and expenses, including legal fees. YOU AGREE THAT YOU HAVE NO REMEDIES FOR NEGLIGENCE, STRICT LIABILITY, BREACH OF WARRANTY OR BREACH OF CONTRACT EXCEPT THOSE PROVIDED IN PARAGRAPH 1.F.3. YOU AGREE THAT THE FOUNDATION, THE TRADEMARK OWNER, AND ANY DISTRIBUTOR UNDER THIS AGREEMENT WILL NOT BE LIABLE TO YOU FOR ACTUAL, DIRECT, INDIRECT, CONSEQUENTIAL, PUNITIVE OR INCIDENTAL DAMAGES EVEN IF YOU GIVE NOTICE OF THE POSSIBILITY OF SUCH DAMAGE.

1.F.3. LIMITED RIGHT OF REPLACEMENT OR REFUND - If you discover a defect in this electronic work within 90 days of receiving it, you can receive a refund of the money (if any) you paid for it by sending a written explanation to the person you received the work from. If you received the work on a physical medium, you must return the medium with your written explanation. The person or entity that provided you with the defective work may elect to provide a replacement copy in lieu of a refund. If you received the work electronically, the person or entity providing it to you may choose to give you a second opportunity to receive the work electronically in lieu of a refund. If the second copy is also defective, you may demand a refund in writing without further opportunities to fix the problem.

1.F.4. Except for the limited right of replacement or refund set forth in paragraph 1.F.3, this work is provided to you ‘AS-IS’, WITH NO OTHER WARRANTIES OF ANY KIND, EXPRESS OR IMPLIED, INCLUDING BUT NOT LIMITED TO WARRANTIES OF MERCHANTABILITY OR FITNESS FOR ANY PURPOSE.

1.F.5. Some states do not allow disclaimers of certain implied warranties or the exclusion or limitation of certain types of damages. If any disclaimer or limitation set forth in this agreement violates the law of the state applicable to this agreement, the agreement shall be interpreted to make the maximum disclaimer or limitation permitted by the applicable state law. The invalidity or unenforceability of any provision of this agreement shall not void the remaining provisions.

1.F.6. INDEMNITY - You agree to indemnify and hold the Foundation, the trademark owner, any agent or employee of the Foundation, anyone providing copies of Project Gutenberg™ electronic works in accordance with this agreement, and any volunteers associated with the production, promotion and distribution of Project Gutenberg™

electronic works, harmless from all liability, costs and expenses, including legal fees, that arise directly or indirectly from any of the following which you do or cause to occur: (a) distribution of this or any Project Gutenberg™ work, (b) alteration, modification, or additions or deletions to any Project Gutenberg™ work, and (c) any Defect you cause.

Section 2. Information about the Mission of Project Gutenberg™

Project Gutenberg™ is synonymous with the free distribution of electronic works in formats readable by the widest variety of computers including obsolete, old, middle-aged and new computers. It exists because of the efforts of hundreds of volunteers and donations from people in all walks of life.

Volunteers and financial support to provide volunteers with the assistance they need are critical to reaching Project Gutenberg™'s goals and ensuring that the Project Gutenberg™ collection will remain freely available for generations to come. In 2001, the Project Gutenberg Literary Archive Foundation was created to provide a secure and permanent future for Project Gutenberg™ and future generations. To learn more about the Project Gutenberg Literary Archive Foundation and how your efforts and donations can help, see Sections 3 and 4 and the Foundation information page at www.gutenberg.org.

Section 3. Information about the Project Gutenberg Literary Archive Foundation

The Project Gutenberg Literary Archive Foundation is a non-profit 501(c)(3) educational corporation organized under the laws of the state of Mississippi and granted tax exempt status by the Internal Revenue Service. The Foundation's EIN or federal tax identification number is 64-6221541. Contributions to the Project Gutenberg Literary Archive Foundation are tax deductible to the full extent permitted by U.S. federal laws and your state's laws.

The Foundation's business office is located at 809 North 1500 West, Salt Lake City, UT 84116, (801) 596-1887. Email contact links and up to date contact information can be found at the Foundation's website and official page at www.gutenberg.org/contact

Section 4. Information about Donations to the Project Gutenberg Literary Archive Foundation

Project Gutenberg™ depends upon and cannot survive without widespread public support and donations to carry out its mission of increasing the number of public domain and licensed works that can be freely distributed in machine-readable form accessible by the widest array of equipment including outdated equipment. Many small donations (\$1 to \$5,000) are particularly important to maintaining tax exempt status with the IRS.

The Foundation is committed to complying with the laws regulating charities and charitable donations in all 50 states of the United States. Compliance requirements are not uniform and it takes a considerable effort, much paperwork and many fees to meet and keep up with these requirements. We do not solicit donations in locations where we have not received written confirmation of compliance. To SEND DONATIONS or determine the status of compliance for any particular state visit www.gutenberg.org/donate.

While we cannot and do not solicit contributions from states where we have not met the solicitation requirements, we know of no prohibition against accepting unsolicited donations from donors in such states who approach us with offers to donate.

International donations are gratefully accepted, but we cannot make any statements concerning tax treatment of donations received from outside the United States. U.S. laws alone swamp our small staff.

Please check the Project Gutenberg web pages for current donation methods and addresses. Donations are accepted in a number of other ways including checks, online payments and credit card donations. To donate, please visit: www.gutenberg.org/donate

Section 5. General Information About Project Gutenberg™ electronic works

Professor Michael S. Hart was the originator of the Project Gutenberg™ concept of a library of electronic works that could be freely shared with anyone. For forty years, he produced and distributed Project Gutenberg™ eBooks with only a loose network of volunteer support.

Project Gutenberg™ eBooks are often created from several printed editions, all of which are confirmed as not protected by copyright in the U.S. unless a copyright notice is included. Thus, we do not necessarily keep eBooks in compliance with any particular paper edition.

Most people start at our website which has the main PG search facility: www.gutenberg.org.

This website includes information about Project Gutenberg™, including how to make donations to the Project Gutenberg Literary Archive Foundation, how to help produce our new eBooks, and how to subscribe to our email newsletter to hear about new eBooks.